

Fenomen bojanki za odrasle

Iljić, Josipa

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:150948>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Informacijska tehnologija i nakladništvo

Josipa Iljić

Fenomen bojanki za odrasle

Diplomski rad

prof. dr. sc. Zoran Velagić

Osijek, 2020.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske znanosti

Informacijska tehnologija i nakladništvo

Josipa Iljić

Fenomen bojanki za odrasle

Diplomski rad

Društvene znanosti, Informacijske i komunikacijske znanosti

Informacijski sustavi i informatologija, knjižničarstvo, masovni mediji

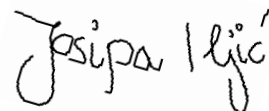
prof. dr. sc. Zoran Velagić

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 10.03.2020

Josipa Iljić, 0122213730

Sažetak

Cilj je rada istražiti povijesni razvoj i popularizaciju fenomena bojanki za odrasle te razloge njihove iznimne prihvaćenosti na tržištu. Poradi nedostatka znanstvene ili stručne literature rad je ponajprije pisan na temelju članaka dostupnih na Internetu te uvida u web stranica nakladnika i Internet trgovina. Radnja istražuje oblike suradnje autora i nakladnika, njihove motive, te daje pregled formata i opsega bojanki za odrasle na svjetskom te nešto detaljnije na Hrvatskom tržištu. Sadržajno, radnja kronološki prilazi ovom popularnom nakladničkom području. Opisan je nastanak i svrha dječjih bojanki koje su imale velik utjecaj na razvoj bojanki za odrasle. Opširno se objašnjava nastanak modernih bojanki za odrasle i njihova popularizacija na tržištu. Detaljno se opisuje suradnja autora bojanki za odrasle s nakladnicima te njihov zajednički doprinos tržištu, potom motivi korisnika bojanki za odrasle, uključujući pozitivan učinak bojanja bojanki na ljudsku psihu i fiziološke promjene u organizmu. Navedeni su najčešći motivi, formati i kvaliteta ovog nakladničkog proizvoda. Nakon toga se detaljno opisuje tržište bojanki za odrasle u Hrvatskoj. Navode se najvažniji nakladnici koji su doveli nakladnički proizvod na tržište, analiziraju izdane bojanke, a posebna pozornost pridaje se hrvatskim autorima. Rad opisuje i problem vezan uz bojice nastao u Hrvatskoj u vrijeme popularizacije bojanki. Na kraju rada opisan je zakonski okvir prema kojemu se tretiraju bojanke za odrasle te prolaznost trenda. Istraživanje rezultira pregledom tržišta bojanki za odrasle te na jednom mjesto daje uvid u informacije vezane uz ovo nakladničko područje što će doprinijeti daljnjem istraživanju fenomena.

Ključne riječi: bojanke za odrasle, tržište bojanki za odrasle, nakladništvo, mandala.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Povijest bojanki	3
2.1 Prva bojanka za odrasle	3
2.2 Učenje pomoću bojanki	4
2.3 Nastanak bojanki za djecu	4
3. Popularizacija bojanki	6
3.1 Promocija pomoću bojanki	6
3.2 Razvoj bojanki za odrasle	7
3.3 Moderne bojanke za odrasle	9
4. Suradnja autora i izdavača bojanki za odrasle	10
4.1 Prvi bestseleri	10
4.2 Izdavačka kuća Blue Star Coloring	12
5. Psihološke i fizičke značajke bojanki za odrasle	13
5.1 Terapijski učinak bojanki za odrasle	14
5.2 Motivi bojanki za odrasle	16
6. Hrvatsko tržište bojanki za odrasle	18
7. Zakonski okviri	23
8. Prolaznost trenda	25
9. Zaključak	27
Literatura	28
Bojanke korištene i analizirane u istraživanju	32
Prilozi	34

1. Uvod

Tijekom povijesti nebrojeno su se mnogo puta javljali – i još se uvijek javljaju – fenomeni koji izazivaju opće oduševljenje javnosti. Svake četiri godine svijet prati Olimpijske igre, početkom 21. stoljeća fanovi diljem svijeta željno su iščekivali nove nastavke filmova o malom čarobnjaku Harryju Potteru, a razvojem i širenjem društvene mreže Facebook postaje teško pronaći osobu koja nema Facebook profil. Sličan se fenomen dogodio u nakladništvu pojavom bojanke za odrasle. Iako se smatra, ili bolje rečeno *iako se smatralo* dječjom aktivnošću, tijekom 2013. godine bojanje bojanke postaje sve popularnije među odraslima. Novi se hobi proširio diljem svijeta, a različite generacije okreću se toj aktivnosti iz brojnih razloga o kojima će biti riječi u ovoj radnja.¹

Radnja se sastoji od nekoliko dijelova: povijesti bojanke, analize procesa popularizacije bojanke za odrasle, pregleda oblika i načina suradnje između autora i izdavača, pregleda psiholoških i fizičkih značajki bojanke za odrasle, analize hrvatskog tržišta i naposljetku zakonskih okvira i napomene o prolaznosti trenda.

Iako se povijest bojanke za odrasle proteže do početka 17. stoljeća, fenomen se popularizirao tek u zadnjih nekoliko godina. Svake godine nakladnici diljem svijeta izdaju pregršt zanimljivih i dobro prodanih naslova, no bojanke za odrasle postale su trend koji nitko nije očekivao. Tijekom 2014. godine u svijetu je prodano milijun, a samo godinu dana kasnije oko 12 milijuna bojanke za odrasle.²

Novi je proizvod stekao velik tržišni udio u kratkom vremenu. Bojanke se prodaju u online trgovinama, knjižarama te u velikim trgovačkim lancima, našle su se na listama najprodavanijih knjiga mnogih Internet trgovina, a u njihovoj popularizaciji veliku su ulogu odigrale društvene mreže. Popularnost bojanke tijekom 2015. godine potaknula je nakladnika Dover Publications na proglašenje 2. kolovoza Nacionalnim danom bojanja bojanke.³

¹ Blackburn, Heidi; Chamley, Clarie E. Color Me Calm: Adult Coloring and the University Library, 2016. URL: <https://digitalcommons.unomaha.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1077&context=crisslibfacproc> (2020-02-01)

² Vanry, Nikki. What Happend to Adult Coloring Books? Charting the Boom and Bust, 06.11-2019. URL: <https://bookriot.com/2019/11/06/adult-coloring-books-trend/> (2020-02-04)

³Raphel, Adrienne. Why Adults Are Buying Coloring Books (for Themselves), 12.06.2015. URL: <https://www.newyorker.com/business/currency/why-adults-are-buying-coloring-books-for-themselves> (2020-01-27)

Osim što potiče kreativnost i služi kao bijeg od stvarnosti u neki novi, zanimljiv svijet boja, istraživanja su pokazala da ovaj hobi ima terapijski učinak. Bojanje djeluje pozitivno na fiziološko zdravlje ljudi, djeluje opuštajuće te smanjuje stres i anksioznost.⁴ Upravo zbog terapijskog učinka, najčešći motivi su pravokutni ili kružni (u obliku mandala), česte su također bojanke s detaljnim ilustracijama biljaka i životinja. Osim toga, poznati serijali, kao primjerice serija *Igra prijestolja* također postaju teme bojanke.⁵

Zakonski okviri vezani za izdavanje i korištenje bojanke za odrasle nisu od početka posve jasni. Često se postavljalo pitanje tretiraju li se bojanke kao knjige te na koji način ih zaštititi. S tim je povezano i pitanje kako ih oporezivati, budući da većina zemalja na knjige primjenjuje nižu stopu poreza. Iako zakonske regulative još uvijek nisu potpuno jasno postavljene, autorsko pravo se mora poštivati, kako iz moralnih tako i iz profesionalnih razloga.⁶

Budući da je fenomen bojanke za odrasle nov, teško je pronaći literaturu. U radnji se koriste Internetski izvori, najčešće članci, a uz članke relevantan izvor literature su i sami primjeri bojanke navedeni u prilogima.

Također, provedena je detaljna analiza stanja na hrvatskom tržištu. Istraživanje se temelji na pretraživanju web stranica nakladnika te Internet trgovina putem kojih se došlo do velikog broja naslova bojanke izdanih od strane hrvatskih nakladnika. Tijekom istraživanja ustanovljen je broj izdanih bojanke, najčešći autori i izdavači, te formati i motivi bojanke za odrasle. Navedeno istraživanje bit će prikazano u obliku tablice te opisano u poglavlju *Hrvatsko tržište bojanke za odrasle* u daljnjem tekstu radnje.

⁴ Mantzios, Michail, and Kyriaki Giannou. When Did Coloring Books Become Mindful?: Exploring the Effectiveness of a Novel Method of Mindfulness-Guided Instructions for Coloring Books to Increase Mindfulness and Decrease Anxiety.// *Frontiers in psychology* vol. 9, 56 (2018), 1-4. str. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5797627/> (2020-01-29)

⁵ Raphel, Adrienne. Nav. dj.

⁶ Lizerbram, David. Copyright law and adult coloring books, 07.06.2016. URL: <https://lizerbramlaw.com/2016/06/07/copyright-law-and-adult-coloring-books/> (2020-02-05)

2. Povijest bojanki

2.1 Prva bojanka za odrasle

Bojanke za odrasle postale su globalni trend sredinom prošlog desetljeća, no njihovo objavljivanje ima mnogo dužu povijest. Iako se bojanje najčešće smatra dječjom aktivnošću, trend je počeo kao razonoda za odrasle početkom 17. stoljeća.⁷ Najranijom bojanom, namijenjenom upravo razonodi odraslih, smatra se knjiga *Poly-Olbion* autora Michaela Draytona, objavljena u dva dijela, prvi dio 1612. godine, a drugi 1622.⁸

Autor je u svom djelu namjeravao sveobuhvatno zabilježiti elizabetansko oduševljenje Engleskom. Pisao je o ljepoti krajolika, uništenim opatijama, povijesti, legendama i svakodnevnom životu, a naracija je upotpunjena ilustracijama i kartama Engleske i Walesa.⁹

Graver William Hole zaslužan je za stvaranje zanimljivog niza karata. Budući da su karte bile u crno-bijeloj varijanti, čitatelji su ih često bojali, a mnogi su tražili i pomoć profesionalaca. Prema povjesničarki umjetnosti Anne Louise Avery, ta je aktivnost bila namijenjena plemićima zbog cijene ilustracija i potrebama za posebnim bojama i pigmentima kako bi se karte izrađene na drvenim blokovima, ali i one na bakrenim pločama, uspješno obojale.¹⁰

Neovisni izdavač Unicorn u lipnju 2016. godine objavio je bojanu naslovljenu *Albion's Glorious Ile: A Hand-Colouring Book from the Songs of Poly-Olbion* dizajniranu za maštovito dijete u svakoj odrasloj osobi. Bojanka predstavlja kolekciju od trideset karata županija Engleske i Walesa, koje je izvorno radio spomenuti William Hole. Na Amazonu su ove ilustracije opisane kao najčudnije karte Britanije ikad dizajnirane. Svaka je topografska značajka antropomorfna, tako su, primjerice, brda predstavljena kao jaka seoska gospoda, rijeke kao vodene nimfe, a šume kao elegantne lovkyně.¹¹

⁷ Fabry, Merrill. The Surprising Function of the First Coloring Books, 02.08.2017. URL: <https://time.com/4880819/coloring-books-history/> (2020-01-21)

⁸ Flood, Alison. 17th-century adult colouring-in book ready for modern hues: Albion's Glorious Ile, a magical poem engraved to hymn 'the pleasures infinite' of England and Wales, republished for 21st century, 21.05.2016. URL: <https://www.theguardian.com/books/2016/may/21/17th-century-adult-colouring-in-book-albions-glorious-ile-michael-drayton-william-hole> (2020-01-21)

⁹ Michael Drayton. // Encyclopaedia Britannica Online. Encyclopedia Britannica, 2020. URL: <https://www.britannica.com/biography/Michael-Drayton#ref907950> (2020-01-21)

¹⁰ Flood, Alison. Nav. dj.

¹¹ Amazon. URL: <https://www.amazon.com/Albions-Glorious-Ile-Hand-Colouring-Poly-Olbion/dp/1910787175> (2020-01-21)

2.2 Učenje pomoću bojanki

Osim zabave, bojanje bojanki tijekom 17. i 18. stoljeća smatralo se korisnim u umjetničkom smislu. Prema autoru djela *The Compleat Gentleman* Henryju Peachamu bojanke su bile vrlo korisno pomagalo prilikom učenja tehnike akvarela. Kako su godine prolazile, bojanje je postajalo sve popularnije. Još jedna bojanka namijenjena učenju o bojama bila je *The Florist* autora Roberta Sayera. Objavljena je 1760. godine u Londonu, a sastojala se od 60 stranica urezanih cvjetnih ilustracija. Naglasak je bio na točnom korištenju boja. Iako su danas bojanke izraz kreativnosti i inspiracije vlasnika, ova bojanka sadrži opise boja i upute kako ih pravilno miješati, te kojom bojom obojati određeni cvijet kako bi on bio što sličniji onome iz stvarnog života. Sayer je također objavio *The Compleat Drawing-Book* u kojoj se nalazi 116 gravura ekspresija lica, životinja, ptica, pejzaža te još mnogih ilustracija koje su česti motivi i u današnje vrijeme.¹²

The Florist je također bila knjiga namijenjena odraslima, najčešće eliti koja si je mogla priuštiti maštovito ilustrirane knjige. Tako je bojanje postalo iznimno popularno kao aktivnost, a to je trajalo sve do 19. stoljeća, do pojave litografije, kada je tehnologija dosegla mogućnost ispisa potpuno obojanih karata.¹³

2.3 Nastanak bojanki za djecu

Iako su i tijekom 17. i 18. stoljeća postojale knjige namijenjene djeci, ilustrirane dječje knjige nisu bile široko dostupne sve do izuma novog procesa tiskanja – litografije. Prvi put razvijena u Njemačkoj 1790-ih godina, litografija je smanjila vrijeme, poteškoće i troškove proizvodnje detaljnih ilustracija.¹⁴ Povećao se pristup opće populacije tiskanim knjigama, a zahvaljujući općem društvenom razvoju (kao što su primjerice poboljšanje radnih uvjeta, više slobodnog vremena, omasovljenje obaveznog osnovnog školovanja, razvoj posudbenih knjižnica i čitateljskih klubova) stvoreno je masovnije tržište nakladničkih proizvoda.¹⁵ Sukladno s navedenim promjenama, povećala se i potreba

¹² Fabry, Merrill. Nav. dj.

¹³ isto

¹⁴ isto

¹⁵ Velagić, Zoran. Uvod u nakladništvo. Osijek : Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, Odsjek za informacijske znanosti, 2013. str. 6-7.

za knjige namijenjene isključivo djeci. Prvi američki dječji vrtić pokrenut je 1850-ih godina, a ovakve promjene potaknule su rani porast bojanki za djecu u drugoj polovici 19. stoljeća.¹⁶

Vrlo važan primjer bojanki za djecu je *The Little Folks' Paintin Book*, izdana 1879. godine. Koristeći crteže ilustratorice Kate Greenaway, knjigu je objavila tvrtka McLoughlin Brothers. Iako nisu bili prvi koji su počeli objavljivati ovaj žanr, tvrtka je tiskala bojanke i dječje knjige od sredine 19. do početka 20. stoljeća te su zbog toga bili ključni za popularizaciju dječjih knjiga i bojanki.¹⁷ Knjigu *The Little Folks' Paintin Book* znanstvenici smatraju važnom kulturnom i civilizacijskom bazom znanja. Djelo je u otvorenom pristupu i može se slobodno kopirati i distribuirati, te je moguće pronaći obojene kopije na Internetu.¹⁸

Zasluge za porast broja bojanki najčešće se pripisuju braći McLoughlin. Iako su i drugi izdavači poput Miliona Bradleya (izdavač društvenih igara i nakladnik) promovirali dječje knjige, braća McLoughlin su bili ključni, no nemoguće je samo jednoj tvrtki pripisati sve zasluge za promicanje i popularizaciju bojanki.¹⁹

¹⁶ Fabry, Merrill. Nav. dj.

¹⁷ Fabry, Merrill. Nav. dj.

¹⁸ Internet Archive. URL: <https://archive.org/details/littlefolkspaint00weatjala/page/n183/mode/2up> (2020-01-21)

¹⁹ Edwards, Phil. A brief history of the great American coloring book: Coloring books are trendy. But they're a lot older than you think, 02.08.2016. URL: <https://www.vox.com/2015/9/2/9248663/coloring-book-history> (2020-01-22)

3. Popularizacija bojanki

Veću proizvodnju i promidžbu nakladničkih proizvoda općenito potaknule su brojne društvene i tehnološke promjene tijekom 19. stoljeća. Usavršavanjem litografije omogućio se lakši ispis i reprodukcija većeg broja slika nego ikada do tada. Uz litografiju, papir kao tiskarski materijal također je doprinio brzijoj i jeftinijoj proizvodnji knjiga i bojanki koje su postajale dostupne sve većem broju ljudi. Jedan od problema koji se javio već tijekom povijesnog razvoja bojanki je nedostatak zakona o autorskim pravima na bojanke. Izdavači su jedni drugima krali knjige i ilustracije što je bilo vrlo loše za umjetnike i izvorne izdavače, ali su se zbog toga knjige smatrale pristupačnijima većem broju kupaca.²⁰

Iako je motiv za stvaranje i objavljivanje dječjih knjiga najčešće bio profit, one su uvijek pridonosile i promjenama u obrazovanju djece. Intelektualci poput Friedricha Fröbela (izumitelja vrtića) smatrali su da one trebaju poticati djecu na kreativnost i stvaralaštvo. Tada je došlo do ponovne popularizacije umjetnosti, a bojanke su davale puno slobode „malim“ umjetnicima.²¹ Ipak, učitelji umjetnosti nisu se uvijek mogli složiti o korisnosti bojanja unutar linija. Neki od njih, primjerice Viktor Lowenfeld (profesor umjetničkog obrazovanja na Državnom sveučilištu Pennsylvania), smatrali su da one ograničavaju dječju kreativnost i umjetničku slobodu.²²

Nakon uspona bojanki tijekom 1880-ih, bilo je pitanje vremena kada će se one smatrati simbolom djetinjstva. Prve bojanke bile su popularne prije nastanka voštanih bojica te bismo ih trebali zvati „slikarskim knjigama“ jer su se ilustracije najčešće bojale vodenim bojama. Masovna proizvodnja bojica tijekom 1900-tih olakšala je popularizaciju bojanki. Prva tvrtka koja je počela izrađivati prepoznatljive bojice je današnja Crayola.²³

3.1 Promocija pomoću bojanki

Razvoj bojanki mnoge su tvrtke iskoristile za promociju svojih proizvoda. Tada su, kao i u današnje vrijeme proizvođači reklamirali svoje proizvode na svaki mogući način, da bi stekli što više kupaca. Tvrtka za proizvodnju bezalkoholnih pića Hood's Sarsaparilla 1894. godine napravila je svoju

²⁰ isto

²¹ isto

²² Fabry, Merrill. Nav. dj.

²³ Edwards, Phil. Nav. dj.

vlastitu bojanku, a bojanke, u svrhu reklamiranja vlastitih proizvoda, koristile su i brojne druge tvrtke. Primjeri promocije putem bojanke varirali su od tvrtke National Lead Company (današnje NL Industries) koja je reklamirala kampanju *Dutch Boy* putem bojanke 1920-ih godina pa sve do korporacije Kentucky Fried Chicken.²⁴ Popularna franšiza 1965. godine stvorila je promotivnu bojanku na nekoliko stranica.²⁵

Reklamiranje proizvoda putem bojanke nije se zadržalo samo u prošlosti. Revolucijom bojanke za odrasle u drugom desetljeću 21. stoljeća mnoge poznate svjetske tvrtke koristile su ih za promociju svojih proizvoda. Primjerice, Mondelez International ponudio je sredinom studenog 2015. godine crno-bijele pakete Oreo kolačića. Paketi su mogli biti obojani na njihovoj službenoj internetskoj stranici ili poslani kao crno-bijeli paketi isporučeni uz markere za bojanje kod kuće.²⁶ Švedska tvrtka IKEA također je putem interneta objavila pet stranica na kojima se nalazi dio njihovih proizvoda, od kuhinjskog pribora i sofe do lončanica s biljkama i rasvjetnih tijela, proporcionalno raspoređenih na papiru.²⁷

3.2 Razvoj bojanke za odrasle

Iako su se tijekom 19. i početkom 20. stoljeća bojanke smatrale dječjim knjigama, šezdesetih godina 20. stoljeća bojanke za odrasle doživjele su svojevrstni preporod. Prva takva bojanke namijenjena odraslima objavljena je krajem 1961. godine. Bojanke se rugala konformizmu koji je vladao u poslijeratnim radnim mjestima u korporacijama. Zvala se *The Executive Coloring Book*, a prikazivala je biznismena koji prolazi svaku fazu svog radnog dana, kao da poučava dijete onome što tata radi na poslu. Naslovi na svakoj stranici ispod ilustracije opisuju ilustraciju i daju upute kako ju obojati. Primjerice, ispod ilustracije muškarca koji se odijeva za posao nalazi se potpis „Ovo je moje odijelo. Oboji ga u sivo ili ću izgubiti posao.“²⁸

²⁴ Fabry, Merrill. Nav. dj.

²⁵ Smith, Jordan. Kentucky Fried Chicken Coloring Book, 09.04.2013. URL: <https://www.flickr.com/photos/hollywoodplace/2982163895> (2020-01-23)

²⁶ Blackburn, Heidi; Chamley, Clarie E. Nav. dj

²⁷ Whitbrook, James. Even IKEAas Its Own Adult Colouring Book Now, 24.01.2016. URL: <https://www.gizmodo.com.au/2016/01/even-ikea-has-its-own-adult-coloring-book-now/> (2020-02-01)

²⁸ Marsh, Laura. The Radical History of 1960s Adult Coloring Books: These subversive coloring books ridiculed pill-popping executives, hipsters, communist-hunters, and conspiracy theorists, 28.12.2015. URL: <https://newrepublic.com/article/126580/radical-history-1960s-adult-coloring-books> (2020-01-25)

Bojanke koje su uslijedile odnosile su se na strahove tog desetljeća, a tematika je bila nacionalna sigurnost, tehnologija, seks, mentalne bolesti. Tema bojanke autora Morta Druckera iz 1962. godine bio je predsjednik John F. Kennedy, a ista je bojanica 14 tjedana bila bestseller New York Timesa. U kolovozu 1963. Washington Post izvijestio je o liječniku koji je kao dijagnostički alat za psihičke poremećaje koristio bojaniku. Služila mu je za klasifikaciju pacijenata prema vrsti njihova poremećaja, od šizofrenije do oštećenja mozga. Post ju je nazvao *Psychotic's Coloring Book*.²⁹

Rastom trenda, ciljevi bojanke postajali su sve predvidljiviji. Izdavači su ismijavali zanimanja i stil života ljudi. Na primjer, *The Bureaucrat's Coloring Book* ismijavala je vladine propise i komisije, *The Hipster Coloring Book* rugala se dosadnosti navodno odvažnog i zanimljivog života ove društvene skupine, a natpisi su postajali sve poznatiji i metaforičniji. Natpisi nisu trebali biti potpuno jasni jer nikada nisu zapravo zamišljeni kao prave upute za čitatelja s bojicom u ruci. Poanta bojanke šezdesetih godina dvadesetog stoljeća nije bila sjediti i baviti se bojanjem, nego pročitati njihovu poruku i zauzeti se za određeni stav – bile su predstavljene poput specijaliziranog oblika političkog crtića.³⁰

Istraživanjem na mreži može se pronaći obilje skeniranih stranica navedenih bojanke, ali gotovo je nemoguće pronaći primjerak obojenih ilustracija. Iznimka tome je radikalna feministička bojanica autorice Tee A. Corinne naziva *Cunt Coloring Book* koja je omogućila širokoj publici, bez obzira na umjetničke vještine, slavljenje teme koja je u prethodnim godinama bila tabu. Moguće je pronaći primjere njezinih skica vagine ispunjenim blještavim nijansama ljubičaste i ružičaste boje. No, ova knjiga pojavila se tek desetak godina nakon početnog vala, 1975. godine.³¹

Postavlja se pitanje kako su bojanke za odrasle generacije šezdesetih poticale na maštu ako ih ljudi zapravo nisu ni obojili? Jedno od mišljenja je da su bojanke odraslima pokazale jednostavan pogled na korumpirani svijet. Smisao povratka u djetinjstvo kroz bojanje bojanke za odrasle smatra se prilikom za odbacivanje sustava te prihvaćanje potpuno novih načela. Jednako važno je i to što je generacija odrasla početkom šezdesetih godina 20. stoljeća bila prva generacija koja je odrasla uz

²⁹ isto

³⁰ isto

³¹ isto

voštane bojice. Iako su izumljene na prijelazu sa 19. na 20. stoljeće, bojice su bile skupe i teško dostupne što se promijenilo tek sredinom 20. stoljeća.³²

3.3 Moderne bojanke za odrasle

Bojanka *Antique Automobiles* izdavača Dover, objavljena 1970. godine često se naziva prvom bojanom za odrasle. Isti je izdavač objavio bojanu *Creative Haven Country Scenes Coloring Book* 2005. godine, koja je preteča projekta *Creative Haven* – budući da 2012. godine Dover predstavlja liniju bojanke za odrasle *Creative Haven*.³³ Ta linija sadrži mnoštvo različitih izdanja pa tako korisnici mogu odabrati žele li trodimenzionalnu bojanu, vitraž, bojanke koje se mogu obojati i popuniti crtežima ili obojati prema pravilima koja su ispisana brojevima. Svaka bojanke sadrži detaljno dizajnirane ilustracije ispisane samo na jednoj stranici papira, stranice su lako odvojive iz knjige te su ilustracije ispisane na papiru vrhunske kvalitete.³⁴

Prava revolucija bojanke za odrasle ipak se događa početkom prošlog desetljeća. Godine 2011. britanska izdavačka kuća Laurence King tražila je od Johanne Basford, škotske umjetnice i ilustratorice specijalizirane za ručno crtanje crno-bijelih uzoraka etiketa za vina i parfemske bočice, da nacrti dječju bojanu. Budući da su njezini klijenti i do tada obožavali njezine ilustracije i molili ju da nacrti i izda bojanu za odrasle, ona je tu ideju predložila navedenom izdavaču. Izdavač je pristao te su 2013. godine u suradnji izdali prvu bojanu naziva *Secret Garden: An Inky Treasure Hunt and Coloring Book* u trinaest tisuća primjeraka.³⁵ Od izdavanja knjige 2013. godine do kraja 2015. ova bojanke je prodana u oko 1,8 milijuna primjeraka u gotovo 30 zemalja svijeta.³⁶ *Secret garden* i druga bojanke iste autorice naziva *Enchanted Forest: An Inky Quest and Coloring Book* početkom 2015. bile su dvije najprodavanije knjige na Amazonu³⁷

³² isto

³³ National Coloring Book Day: August 2: A Day to Relax and Color, 2015. URL: <http://www.coloringbookday.com/history.html> (2020-01-25)

³⁴ Dover Publications: Creative Haven. URL: <https://store.doverpublications.com/by-subject-adult-coloring-books-creative-haven-.html> (2020-01-25)

³⁵ Raphel, Adrienne. Nav. dj

³⁶ Anderson, Elizabeth. Illustrator Johanna Basford launches Lost Ocean as adult colouring book craze sweeps the world: Colouring books for adults have seen a surge in popularity, prompting UK publishers to bring out new titles to meet global demand, 28.10.2015. URL: <https://www.telegraph.co.uk/finance/enterprise/11960446/Illustrator-Johanna-Basford-launches-Lost-Ocean-as-adult-colouring-book-craze-sweeps-the-world.html> (2020-01-27)

³⁷ Raphel, Adrienne. Nav.dj.

Bojanke su postale veliki trend koji nitko nije očekivao. Njihova rekordna prodaja zabilježena je tijekom blagdanskog razdoblja, a za izdavače polako postaju neočekivano unosan prodajni hit. Velik broj nakladnika iznenađen je činjenicom što se knjige koje ne uključuju recepte, dijetu ili zanimljivi život malog čarobnjaka – odnosno bilo koje do sada lako prihvaćene i tražene teme – mogu prodavati u tako vrtoglavim nakladama. Tako veliki uspjeh iznenadio je i samu Johanne Basford.³⁸

4. Suradnja autora i izdavača bojanke za odrasle

4.1 Prvi bestseleri

Iako bojanke za odrasle postoje već desetljećima, prodajni uspjeh kao u prethodnom desetljeću nikada prije nije zabilježen. Rasprostranjenost radova Johanne Basford te uspjeh francuskog izdavača Hachette Pratiquea *Art-thérapie: 100 coloriages anti-stress*, koji je prodao više od tri i pol milijuna primjeraka diljem svijeta, zajedno s već spomenutom linijom *Creative Haven* koja je u svibnju 2015. godine prodana u 400 000 primjeraka, pomogle su u stvaranju ogromne nove nakladničke industrije. Lesley O'Mara, direktorica britanskog izdavača Michael O'Mara Books, o vlastitom katalogu bojanke za odrasle kaže kako u svojoj tridesetogodišnjoj izdavačkoj karijeri nije vidjela takav fenomen.³⁹

Trend bojanja bojanke do neke su mjere potaknule društvene mreže. Obožavatelji žanra objavljuju svoje radove na Facebooku, Instagramu, Pinetestu, prikupljaju sljedbenike, u nekim slučajevima čak i obožavatelje, nudeći savjete o stvarima poput odabira bojica ili načina bojanja.⁴⁰

Kao što je već navedeno, prve dvije bojanke autorice Johanne Basford izdala je nakladnička kuća Laurence King. Svoju treću bojanke *Lost Ocean: An Inky Adventure and Coloring Book for Adults*, ali i svaku izdanu nakon nje, povjerila je novom izdavaču – Penguin Books.⁴¹ Nakon ugovora s novim izdavačem, objavila je još četiri bojanke za odrasle. Njezine su bojanke do danas prodane u

³⁸ Usborne, Simon. Colouring books: Publishers everywhere ditching chapter and verse in favour of black outlines, 01.11.2015. URL: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/features/colouring-books-publishers-everywhere-ditching-chapter-and-verse-in-favour-of-black-outlines-a6717076.html> (2020-01-27)

³⁹ Raphel, Adrienne. Nav.dj.

⁴⁰ isto

⁴¹ Anderson, Elizabeth. Nav. dj.

više od 21 milijun primjeraka diljem svijeta.⁴² Osim bojanke, dizajnirala je razglednice, knjige i planere, a u suradnji s izdavačkom kućom Andrews McMeel objavila je i nekoliko kalendara.⁴³ Njezine bojanke objavljene su i u Hrvatskoj, a izdavanje ovog svjetskog bestselera preuzela je nakladnička kuća Fokus komunikacije d.o.o. Posljednja bojanke navedene autorice koja je izdana u Hrvatskoj je *Čarobna džungla: čudesna potraga i bojanke*, a izdana je 2017. godine.⁴⁴ Bojanke navedene autorice mogu se pronaći na Amazonu (US i UK), na australijskoj Booktopiji, u Barnes and Noble knjižarama i online trgovini te u mnogim drugim knjižarama, trgovinama i web stranicama diljem svijeta.

Prije izdavanja prve bojanke za odrasle, u svibnju 2013. godine, prije nego što su oboje postali popularni, ilustrator Kerby Rosanes napravio je kratak intervju sa Johannom, u kojem opisao njezin rad koji karakteriziraju cvjetni elementi, vrtlozi, prirodne teme i dražesni likovi s posebnim naglaskom na zamršene detalje.⁴⁵

Kreator jedne od najpoznatijih bojanke za odrasle, bestselera The New York Timesa iz 2015. godine *Animorphia*, već spomenuti Kerby Rosanes, također se može pohvaliti dugogodišnjom suradnjom s nakladničkom kućom Penguin Random House (Plume). *Animorphia* je prvi put objavljena u Ujedinjenom Kraljevstvu gdje ju je, kao i sve ostale bojanke ovog autora ondje objavljene, objavila tvrtka LOM Art. Dostupna je trenutno na 30 jezika, u više od 40 država svijeta.⁴⁶ Njegove bojanke *Animorphia*, *Imagimorphia*, *Mythomorphia*, *Fantomorphia*, *Geomorphia* i *Colourmorphia* smatraju se velikim uspjehom. Rosanes u ožujku 2020. godine izdaje još jednu bojanke *Worlds Within Worlds* što potvrđuje njegov optimizam o održavanju trenda bojanke za odrasle.⁴⁷ U Hrvatskoj su, nažalost, izdane samo prve dvije bojanke. Izdavač je Profil knjiga d.o.o., a pretraživanjem online trgovina i knjižara u Hrvatskoj, teško ih je pronaći dostupne za kupnju, za razliku od bojanke prethodne autorice koje su još uvijek dostupne u hrvatskim online trgovinama i knjižarama.

⁴² Penguin. URL: <https://www.penguin.co.uk/authors/1078345/johanna-basford.html?tab=penguin-biography> (2020-01-30)

⁴³ Johanna Basford. URL: <https://www.johannabasford.com/products/> (2020-01-30)

⁴⁴ FokusNaHit!. URL: <https://fokusnahit.com/proizvod/johanna-basford-carobna-dzungla/> (2020-01-30)

⁴⁵ Rosanes, Kerby. Featured Artist: The Inky World of Johanna Basford, 08.05.2013. URL: <https://www.ucreative.com/inspiration/featured-artist-the-inky-world-of-johanna-basford/> (2020-01-30)

⁴⁶ Kerby Rosanes. URL: <https://kerbyrosanes.com/about> (2020-01-30)

⁴⁷ Michael O'Mara Books. URL: <https://www.mombooks.com/contributor/kerby-rosanes/> (2020-01-30)

4.2 Izdavačka kuća Blue Star Coloring

Mnogi su se nakladnici okušali u izdavanju bojanke za odrasle te ostvarili određeni uspjeh, no velika većina njih izdavanje bojanke za odrasle samo je dodala kao djelatnost već uhodanom poslu. Blue Star Coloring (današnji Blue Star Press, od 2019. godine u partnerstvu s tvrtkom Penguin Random House) nastala je prvenstveno kao nakladnička kuća za izdavanje bojanke za odrasle. Osnivač tvrtke Camden Hendricks tvrdi da je ideju za pokretanje tvrtke dobio kada je njegova supruga, pedijatrica Abby, spomenula kako njezine kolege s posla u bolnicu donose bojanke za odrasle kako bi se bojanjem opustili i oslobodili stresa. Počeo je istraživati postoji li tržište koje pokriva to područje te otkrio kako je tržište snažno u Europi, ali u Sjedinjenim Američkim Državama još nije potpuno razvijeno te da stoga nema puno konkurencije. U ožujku 2015. godine u suradnji sa svojim suosnivačem Peterom Licalzi otvorio je tvrtku Blue Star Coloring sa sjedištem u San Antoniju.⁴⁸

Kroz prvu godinu postojanja, tvrtka Blue Star shvatila je da je moć bojanja do sada bila podcijenjena te da su bojanke kao sredstvo opuštanja vrlo korisne. Putem društvenih mreža i emaila dobili su brojne komentare zahvalnih kupaca koji se bore protiv stresa ili prolaze kroz kemoterapiju. Kao rezultat povratnih informacija Blue Star donirao je bojanke bolnicama, centrima za kemoterapiju, ustanovama za starije osobe te centrima za maloljetnike.⁴⁹

Iako je izostanak konkurencije u području izdavanja bojanke s naglaskom na rasterećenje stresa bila dobra odskočna daska za uspjeh, oba su osnivača svjesna da im to ne bi značilo mnogo bez doista kvalitetnih knjiga. Prvim korakom za postizanje uspjeha smatraju pronalaženje talentiranih umjetnika. Navode kako ponekad umjetnici kontaktiraju njih, ali najčešće zaposlenici tvrtke pronalaze i zapošljavaju talentirane ilustratore. Nije rijetkost da svoje ilustratore pronalaze na društvenim mrežama kao što je slučaj sa Katy Lipscomb koju je zaposlenica tvrtke kontaktirala nakon što ju je oduševio njezin rad objavljen na Instagramu. Lipscomb je jedna od oko 45 neovisnih umjetnika koji surađuju s tvrtkom Blue Star, a zaposlenici tvrtke kažu da je ona jedna od umjetnika koji im pomažu da se istaknu u sada već velikoj konkurenciji.⁵⁰

⁴⁸ Perez, Georgina. Color Me A Success: How a group of enterprising San Antonians capitalized on the adult coloring book craze, 29.02.2016. URL: <https://www.sanantoniomag.com/color-me-a-success/> (2020-01-31)

⁴⁹ isto

⁵⁰ isto

Da bi bojanke tvrtke bile istaknute i primijećene kako na Amazonu tako i u knjižarama, Licalzi navodi kako su se odlučili za bijelu ili crnu podlogu naslovnice s istaknutim bojama,⁵¹ za razliku od prethodno opisanih bojanke Kerbyja Rosanesa i Johanne Basford čije se naslovnice temelje najčešće na jednoj crno-bijeloj stranici iz bojanke s istaknutim naslovom u boji ili zaigranim fontom.

Pogodno vrijeme za otvaranje tvrtke, talent i naporan rad progurao je Blue Star u vrh izdavaštva bojanke za odrasle. Partnerstvo su im nudili poznati izdavači Simon & Schuster i Hachette Book Group, a partnerstvo su 2019. godine potpisali sa tvrtkom Penguin Random House. Popularnost i kvaliteta ovog nakladnika prepoznata je od strane kupaca. Čak dvije bojanke su se tijekom 2015. godine našle na listi najprodavanijih na Amazonu te se ondje zadržale oko šest mjeseci. Također, bojanke *Adult Coloring Book: Stress Relieving Animal Designs* se našla na New York Times listi bestselera. Hendricksovimi riječima: „Postoje i druge tvrtke koje odlično rade, ali mi smo pri samom vrhu.“⁵²

5. Psihološke i fizičke značajke bojanke za odrasle

Iako žanr postoji desetljećima, uspjeh prethodno navedenih autora (Basford, Rosanes i ostalih) učinio ga je fenomenom vrijednim pozornosti. Prema istraživanju tvrtke Nielsen BookScan, prodaja bojanke na američkom tržištu s jednog milijuna u 2014. godini narasla je na 12 milijuna tijekom 2015. godine. Nielsen navodi kako su najbolje prodavane bojanke uključivale detaljne životinjske motive i arhitekturu, ali i bojanke koje su uključivale likove iz franšiza kao što je *Game of Thrones*.⁵³

Istraživanje tvrtke Nielsen BookScan iz prosinca 2015. godine pokazalo je kako su 71% korisnika bojanke za odrasle žene, 36% korisnika su unutar dobne skupine između 18 i 29 godina, a

⁵¹ isto

⁵² isto

⁵³ Begley, Sarah. How Coloring Inside the Lines Came Into Fashion, 03.03.2016. URL: <https://time.com/4246079/coloring-books-for-adults/> (2020-02-04)

svega 19% su stariji od 55 godina.⁵⁴ Društvene mreže potaknule su trend kada su obožavatelji počeli objavljivati svoje detaljne kreacije na Facebooku, Pinterestu i Instagramu. Kako je popularnost bojanke rasla, poznate osobe poput Zooeey Deschanel, Alicie Keys i Kim Ki-Bum pridružile su se „ludnici“, dok druge zvijezde bojanke za odrasle uključuju Drakea, Benedikta Cumberbatcha i Ruth Bader Ginsburg.⁵⁵

Bojanje je započelo kao hobi koji se pretvorio u međunarodni trend jer se bojanke za odrasle sada mogu pronaći na policama knjižara i trgovina te na bestseler listama diljem svijeta. Iako se za ovaj fenomen može reći da je prvenstveno zabavan način za provesti vrijeme daleko od tehnologije, terapijska svojstva bojanke ne mogu se zanemariti.⁵⁶

5.1 Terapijski učinak bojanke za odrasle

Pomnost (engleski *mindfulness*) novi je element povezan s bojanama za odrasle, a njezina popularnost među izdavačima i korisnicima bojanke brzo se povećava. Kabat-Zinn opisuje pomnost kao svijest koja se pojavljuje kroz namjerno obraćanje pažnje na sadašnji trenutak. Slično tomu, Bishop i suradnici u svom djelu *Mindfulness: a proposed operational definition* pomnost su opisali kao samokontrolu pozornosti s ciljem postizanja nerazvijene svijesti o trenutnom iskustvu. Praksa pomnosti, poput meditacije, podrazumijeva koncentraciju na jedan aspekt sadašnjeg trenutka, što bi se u slučaju popunjavanja bojanke odnosilo na trenutnu aktivnost. Pomnost je u proteklom desetljeću često istraživana, a njezina popularnost mogla bi se pripisati povećanju prodaje bojanke za odrasle. Kao što je već spomenuto, utjecaj umjetničke terapije pokazao se vrlo uspješnim kod pacijenata oboljelih od raka, a pomnost je u tome odigrala važnu ulogu. Kako bi se postigle prednosti kod treninga pomnosti, potrebno se svjesno usredotočiti na ono što je trenutno prisutno, bez fokusiranja na bilo koji određeni dio tog iskustva.⁵⁷

⁵⁴ Child's Play: Millennial Women Drive Sales of Adult Coloring Books, 2016. URL: <https://www.nielsen.com/us/en/insights/article/2016/childs-play-millennial-women-drive-sales-of-adult-coloring-books/> (2020-03-02)

⁵⁵ Begley, Sarah. Nav. dj.

⁵⁶ Dovey, Dana. The Therapeutic Science Of Adult Coloring Books: How This Childhood Pastime Helps Adults Relieve Stress, 08.10.2015. URL: <https://www.medicaldaily.com/therapeutic-science-adult-coloring-books-how-childhood-pastime-helps-adults-356280> (2020-02-04)

⁵⁷ Mantzios, Michail, and Kyriaki Giannou. Nav. dj.

Velike su varijacije među bojankama koje bi trebale povećati pomnost. Neke od bojanke sadrže ilustracije pravokutnog oblika dok druge uključuju kružne oblike. Također, manji dio bojanke dolazi uz popratni zvučni sadržaj (primjerice zvukovi iz prirode). Neke od bojanke sadrže općenite upute o tome što bojanke čini (primjerice, „ova bojanke će vam pomoći da se opustite“), a ne upute kako ju obojati što može dovesti do placebo efekta dok druge bojanke uopće ne sadrže upute.⁵⁸

S obzirom na popularnost bojanke za odrasle, jasne su implikacije na ljude koji su voljni unijeti pomnost u svoj život alternativnim sredstvima – bojanjem umjesto meditacije. Ta činjenica potaknula je brojne znanstvenike na istraživanje pretpostavke o tome kako bojanje mandala povećava pomnost i smanjuje anksioznost, depresiju, umor i stres te povećava kvalitetu života. Primjerice, Carol DeLue (umjetnički terapeut iz Californije) je 1999. godine istraživala učinak mandala na opuštanje bilježeći fiziološke promjene ispitanika. Istraživanje je otkrilo kako bojanje mandala rezultira smanjenjem broja otkucaja srca te na osnovu toga je dala preliminarne rezultate o učinku bojanja mandala na fiziološko zdravlje.⁵⁹

Umjetnost možda ne može izliječiti bolesti, ali se osobe uz umjetnost s bolešću mogu bolje suočiti. Istraživači već godinama priznaju terapijske učinke umjetnosti, bila to glazba, književnost ili – novi trend bojanja bojanke. Danas se umjetnička terapija koristi kako bi se pomoglo ljudima izraziti svoje osjećaje na kreativan način te pokazati ono što je možda teško izreći riječima, primjerice kada su suočeni s dijagnozom raka.⁶⁰

Istraživanja pokazuju kako ovakav oblik terapije često ima opipljive rezultate. Primjerice, jedno istraživanje iz 2006. godine otkriva kako umjetnička terapija kod žena oboljelih od raka značajno pomaže smanjiti tjelesne simptome i emocionalne slabosti tijekom liječenja. Još jedno istraživanje iz iste godine zaključuje da nakon samo sat vremena umjetničke terapije odrasli pacijenti oboljeli od raka pronalaze neku vrstu utjehe te žele nastaviti terapiju.⁶¹

Umjetnička terapija nije rezervirana samo za pacijente oboljele od raka. S obzirom da je nemogućnost fokusiranja često simptom stresa i anksioznost, terapija bojanjem također se koristi s pacijentima koji boluju od depresije, demencije, anksioznosti i PTSP-a. Doktor Stan Rodski,

⁵⁸ isto

⁵⁹ isto

⁶⁰ isto

⁶¹ Dovey, Dana. Nav. dj.

neuropsiholog i autor vlastite linije bojanke za odrasle, tvrdi da bojanje izaziva opuštajući način razmišljanja, sličan onome koji je moguće postići meditacijom. Kao što je već spomenuto, kao i meditacija, bojanje omogućuje stanje u kojem mozak isključuje misli koje muče osobu te se fokusira na trenutak. Zadaci poput bojanja i pletenja mogu biti itekako umirujući, a Rodski je, mjerenjem otkucaja srca i bilježenjem promjena u ljudskom mozgu, imao priliku vidjeti fizičke učinke koje bojanje ima na ljudsko tijelo.⁶²

5.2 Motivi bojanke za odrasle

Pretraživanjem na Amazonu i ostalim Internet trgovinama i knjižarama, primjećuju se najčešći motivi bojanke za odrasle. Budući da se bojanke često koriste u svrhu otklanjanja stresa i opuštanja, najčešće pronađene ilustracije su mandale. Mandala (sanskrt: krug) u hinduističkom i budističkom tantrizmu simbolizira dijagram koji se koristi u izvođenju vjerskih obreda i meditacije. U osnovi, ona je reprezentacija svemira, ali i mjesto skupljanja kozmičkih sila. Mandale se ne vežu samo za hinduizam i budizam, također su prisutne u umjetnosti, filozofiji i arhitekturi svih kultura u povijesti čovječanstva.⁶³

Uz već spomenute mandale vrlo su česti pravilni karirani uzorci, mnogi autori biljne i životinjske oblike ispunjavaju zanimljivim uzorcima i ilustracijama mističnih bića. Upravo životinjski motivi su najzastupljeniji u bojankama Kerbyja Rosanesa. Iako se svaka objavljena bojanke bavi posebnom tematikom, Rosanes niti jednu ne ostavlja bez ilustracija životinja. Ove spektakularne bojanke prepune su detaljnih ilustracija čudnovatih bića, predmeta i krajolika koji se skupa stapaju u zadivljujuće slike. Autor svoje bojanke naziva i tražilicama zbog skrivenih predmeta i zanimljivih bića unutar ilustracija. Osim ilustracija koje korisnik treba obojati, ostavljen je prostor za črčkarije ili dovršavanje crteža, a na kraju svake knjige nalaze se skriveni predmeti i bića koje bi umjetnik tijekom bojanja mogao pronaći u sklopu ilustracije. Također, na posljednjoj stranici autor bojanke poziva kupce na objavu svojih završenih dijela na društvenim mrežama – „Svoja umjetnička djela podijelite na #imagimorfija“⁶⁴.

⁶² isto

⁶³ Mandala, // Encyclopaedia Britannica Online. Encyclopedia Britannica, 2020. URL: <https://www.britannica.com/topic/mandala-diagram> (2020-02-06)

⁶⁴ Rosanes, Kerby. Imagimorfija. Zagreb: Profil, 2016.

Uz mandale i ilustracije životinja česti su motivi iz biljnog svijeta. Velik broj autora svoje bojanke oslikava raznim vrstama cvijeća. Tako su primjerice čak dvije bojanke Johanne Basford bazirane na isključivo cvjetnim motivima – *Secret Garden* i *World of Flowers*.

Također, česte su bojanke s motivima zgrada i cijelih gradova, prijevoznih sredstava i prirodnih ljepota. Na Amazonu se može pronaći pregršt bojanke sa ilustracijama panorama svjetskih metropola kao što je bojanke *Landmarks of the World: Color Your Way from Barcelona to Beijing* autorice Abi Daker ili *The Magical City: A Colouring Book* autorice Lizzie Mary Cullen.

Osim navedenih motiva, na tržištu se može pronaći velik broj bojanke ilustriranih prema likovima i radnji iz serija i filmova. Od 2015. godine do danas objavljeno je nekoliko bojanke na temu Harryja Pottera. George R.R. Martin, autor serijala „Igra Prijestolja“ u suradnji s nakladnikom Bantam objavio je *The Official A Game of Thrones Coloring Book* bojanke za odrasle koja je također jedan od bestselera New York Timesa. Tijekom 2015. godine izdavači sve češće objavljuju bojanke na temu velikih franšiza. Obožavatelji franšiza sada mogu bojati prizore iz najdražih serija i filmova. U studenom 2015. godine BBC Books objavljuje bojanke autora Mikea Collinsa *Sherlock: The Mind Palace: A Coloring Book Adventure* uz realistične ilustracije Benedicta Cumberbatcha. Osim bojanja, navedena bojanke dodaje sloj interakcije s tragovima koji se mogu pronaći skriveni u sklopu ilustracije, baš kao s knjigama Kerbyja Rosanesa.⁶⁵

Rastom trenda motivi se često ponavljaju, a teško je pronaći temu koju netko već nije nacrtao i objavio u obliku bojanke za odrasle. Popularizacija bojanke za odrasle dovela je i do nastanka aplikacija za bojanje. Većina korisnika, kao i kod fizičkih bojanke za odrasle, su žene u 30-im godinama. Popularizaciju trenda dokazuje i činjenica da su u prosincu 2017. godine čak 5 aplikacija za bojanje bilo u prvih 6 besplatnih aplikacija. Aplikacije poput Recolor, Pigment, Unicorn, ColorBox i Pixel Art donijele su vjerne korisnike. Brojni brendovi zakupili su prostor za reklamiranje unutar aplikacija za bojanje. Za razliku od aplikacija za igre kod kojih se brendovi mogu reklamirati uglavnom pomoću banera i videozapisa, aplikacije za bojanje nude različite formate oglasa koji omogućuju oglašivačima veću kreativnost kod kreiranja reklamnog sadržaja. Istraživanja su pokazala da, kao i fizičke bojanke, aplikacije za bojanje pomažu umanjiti stres i anksioznost, a time oglašivači

⁶⁵ Usborne, Simon. Nav. dj.

smatraju aplikacije sredstvom za povezivanje s kupcima kada su u opuštenom i pozitivnom raspoloženju.⁶⁶

6. Hrvatsko tržište bojanke za odrasle

Hrvatski izdavači vrlo su brzo opskrbili tržište kvalitetnim bojanama za odrasle. *Tajni vrt: Potraga za blagom & bojanke* i *Začarana šuma: Čudesna potraga & bojanke* kako su na hrvatski jezik prevedene prve dvije bojanke autorice Johanne Basford nakladnik Fokus Komunikacije izdao je u lipnju 2015. godine. Iste godine, Profil knjiga d.o.o. na Interliberu je predstavio prvijenac Kerbyja Rosanesa – *Animorfiju*. Ova spektakularna bojanke i tražilica nije prošla nezapaženo niti u Hrvatskoj. U šest dana trajanja sajma knjiga u Zagrebu proglašena je jednom od četiri najprodavanije knjige na Interliberu.⁶⁷ Godinu dana kasnije isti je nakladnik objavio drugu bojanke tog svjetski poznatog autora – *Imagimorfiju* koja je ujedno i posljednja objavljena na hrvatskom jeziku.

Izdavač Fokus komunikacije ozbiljno prati novi trend. Nedugo nakon izdavanja prve bojanke spomenute autorice, na tržište su izbacili i preostale. *Izgubljeni ocean: Potraga za blagom & bojanke* izdana je 2016. godine, a posljednja prevedena je *Čarobna džungla: Čudesna potraga & bojanke* iz 2017. godine. Sve bojanke izdane su u formatu 254x254 mm te meko uvezane.⁶⁸

Navedeni se izdavač potrudio na hrvatsko tržište dovesti ovaj svjetski poznati trend. Tijekom 2015. godine izdali su tri djela jedne od najpopularnijih autorica bojanke za odrasle Lise Magano. Bojanke uključuju smirujuće, pozitivne i optimistične poruke, a uz to su ispunjene zaigranim i nesvakidašnjim ilustracijama. Izdane su u formatu 190x268 mm, također mekog uveza.⁶⁹

Osim što je prvi nakladnik koji je na hrvatsko tržište plasirao bojanke za odrasle, izdavačka kuća Fokus komunikacije prva je u Hrvatskoj objavila bojanke za odrasle domaćih autora. Bojanke za odrasle *Blaga Hrvatske* autorice Dragice Banić izdana je u rujnu 2016. godine. Bojanke je dvojezična, prvenstveno zbog turista. Kao i kod svih bojanke ovog nakladnika, uvez je meki, a format

⁶⁶ Liffreing, Ilyse. Brands are capitalizing on the trend of stressed adults coloring on their phones, 09.01.2018. URL: <https://digiday.com/marketing/adults-coloring-brands/> (2020-02-06)

⁶⁷ Kradljivica knjiga i dalje vlada, za petama su joj Hugh Laurie i Umberto Eco, 2015. URL: <https://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/kradljivica-knjiga-i-dalje-vlada-za-petama-su-joj-hugh-laurie-i-umberto-eco/196009/> (2020-02-04)

⁶⁸ Znanje. <https://znanje.hr/oznaka-proizvoda?searchBy=Autor&query=Johanna%20Basford> (2020-02-04)

⁶⁹ Fokus na hit. <https://fokusnahit.com/prozvoid-kategorija/knjige/bojanke-za-odrasle/> (2020-02-04)

290x290 mm. Na 32 ilustracije oslikane su prirodne ljepote i kulturno-povijesna blaga po kojima je Hrvatska poznata diljem svijeta. Autorica je objavila i nešto manje poznatu bojanke *Snaga Hrvatske*.⁷⁰ Ista je autorica godinu kasnije u suradnji s nakladnikom 24 SATA d.o.o. objavila bojanke *Božićna čarolija* nešto manjeg formata (250x250 mm) ispunjenu motivima adventa, snježnih radosti te porukama ljubavi i nade.⁷¹ Godine 2019. Fokus komunikacije objavljuje četvrtu bojanke Dragice Banić engleskog naziva *Sweet Spring Time*.

Također hrvatski ilustrator, Tomislav Tomić u suradnji s istom nakladničkom kućom objavio je dvije bojanke. Prva, *Zemlja snova*, prvi put je objavljena 2016. godine. Ova meko uvezana bojanke sadrži detaljne, očaravajuće ilustracije fantastičnih bića. Osim bojanja, autor ostavlja nedovršene ilustracije koje korisnik može dovršiti i uljepšati.⁷² Samo godinu dana kasnije objavljena je bojanke *Vilin san*. Obje bojanke ovog autora dostupne su na Amazonu.

Osim navedenih izdavača, serijal bojanke za odrasle tijekom 2018. godine izdao je Felix Liber d.o.o. Sve bojanke navedenog izdavača imaju naglasak na opuštanje, a najčešći motivi ilustracija su cvijeće, mandale, pravilni oblici, životinje i bića iz svijeta mašte. Bojanke su jednakih dimenzija, 230x190 mm, a naslovnice su jednostavne bijele ili crne boje s nekoliko obojanih detalja.

Turistička naklada u suradnji s autoricom Darijom Jotun 2019. godine izdala je bojanke posvećenu hrvatskom nacionalnom parku, Plitvičkim jezerima. Isti nakladnik izdao je i dvije bojanke za djecu naziva *Obojimo Hrvatsku* i *Obojimo Zagreb*. Uzmemo li u obzir objavljene naslove, može se zaključiti da su hrvatski autori bojanke za odrasle najčešće vezani za ljepote svoje države. Osim navedenih naslova Forum d.o.o. izdao je bojanke za odrasle o Mediteranu gdje se nalaze prikazi hrvatskih gradova na moru.⁷³

Detaljnijom analizom hrvatskog tržišta bojanke za odrasle pronađene su bojanke navedene u sljedećoj tablici. Tablica sadrži ime i prezime ilustratora, naslov na hrvatskom jeziku, hrvatske izdavače koji su izdali bojanke navedenih autora, izvorne izdavače bojanke, format i motiv.

⁷⁰ Znanje. <https://znanje.hr/product/blaga-hrvatske/204795> (2020-02-04)

⁷¹ Znanje. <https://znanje.hr/product/bozicna-carolija/255888> (2020-02-04)

⁷² Znanje. <https://znanje.hr/product/zemlja-snova/206080> (2020-02-05)

⁷³ Turistička naklada. <https://www.turisticka-naklada.hr/shop/hr/products?taxon=3> (2020-02-05)

Ime i prezime ilustratora	Naslov bojanke	Hrvatski izdavač	Izvorni izdavač	Format i motiv
Ana Bježančević	Veličanstvena bojanika za odrasle	Profil knjiga d.o.o.	Profil knjiga d.o.o.	21x30 cm Zanimljivi uzorci
Anna Artyushenko	Ljepotica i zvijer - bojanika	Profil knjiga d.o.o.	Profil knjiga d.o.o.	25x25 cm Motivi iz bajke
Blue Star Coloring	Antistres bojanika za odrasle - Svijet životinja	24 SATA d.o.o.	Blue Star Coloring	21,5x28 cm Životinje
Darija Jotun	Plitvička jezera	Turistička naklada	Turistička naklada	19x19 cm Prirodne ljepote nacionalnog parka
Dragica Banić	Blaga Hrvatske Božićna čarolija Sweet Spring Time	Fokus komunikacije d.o.o. 24 SATA d.o.o.	Fokus komunikacije d.o.o. 24 Sata	29x29 cm Prirodne ljepote krajolika
Johanna Basford	Tajni vrt Začarana šuma Izgubljeni ocean Čarobna džungla	Fokus komunikacije d.o.o.	Laurence King Penguin Books	25x25 cm Biljni i životinjski svijet
Kerby Rosanes	Animorfija Imagimorfija	Profil knjiga d.o.o.	Penguin Random House (Plume)	25x25 cm Biljni i životinjski svijet te neobična bića i predmeti

Lisa Magano	100 poruka smirujuće misli 101 poruka pozitivne misli 150 poruka optimistične misli	Fokus komunikacije d.o.o.	French and European Publications Inc	19x26,8 cm Uzorci i poruke
Millie Marotta	Životinjsko carstvo Zemlja tropskih čudesa	Mozaik knjiga	Batsford Ltd	25x25 cm Biljni i životinjski svijet
Richard Merritt, Claire Scully	Zvjerinjak	Profil knjiga d.o.o.	LOM Art	29x29 cm Životinje
Skupina autora	Harry Potter - Bojanka	Profil knjiga d.o.o.	Scholastic	21.5x27.5 cm Motivi iz filmova
Tomislav Tomić	Vilin san Zemlja snova	Fokus komunikacije d.o.o.	Fokus komunikacije d.o.o.	25x25 cm Magična stvorenja

S obzirom na tablicu, može se zaključiti da hrvatskim tržištem dominiraju dva izdavača – Fokus komunikacije d.o.o. i Profil knjiga d.o.o. s najviše objavljenih bojanki u Hrvatskoj.

Osim nakladnika, pivovara Medvedgrad prepoznala je zanimljiv trend bojanki za odrasle. Godine 2018. u sklopu projekta Art park proizvedeno je limitirano izdanje etiketa Medvedgradovih piva. Etiketa je ujedno i antistres bojanka čiji je smisao opustiti i rasteretiti posjetitelje bojanjem etikete. Iako nije osmišljena kao reklama, može se smatrati jednim oblikom promocije piva kao što je to slučaj bio s kutijama Oreo keksa nekoliko godina prije.⁷⁴

Brojni hrvatski nakladnici okušali su se u izdavanju bojanki za odrasle, no trend se na hrvatskom tržištu teško održao. Najpoznatije i najprodavanije svjetske bojanke za odrasle su

⁷⁴Dobra hrana. PIJEM PIVO I BOJIM ETIKETU: Originalna suradnja Pivovare Medvedgrad i Art parka!, 08.06.2018. URL: [https://www.jutarnji.hr/dobrahrana/price/pijem-pivo-i-bojim-etiketu-originalna-suradnja-pivovare-medvedgrad-i-art-parka/7450998/\(2020-02-05\)](https://www.jutarnji.hr/dobrahrana/price/pijem-pivo-i-bojim-etiketu-originalna-suradnja-pivovare-medvedgrad-i-art-parka/7450998/(2020-02-05))

prevedene i bile su dostupne na hrvatskom tržištu. Prodavale su se u knjižarama, online knjižarama i trgovinama, a bile su dostupne i u trgovačkim lancima. Velik dio njih se više ne može pronaći ili se teško pronalazi na policama knjižara, rijetko su dostupne u online knjižarama nakladnika, a još rjeđe su istaknute na policama najprodavanijih knjiga. Postavlja se pitanje jesu li naklade već rasprodane ili je potražnja toliko mala da knjižari ne misle kako ih se više isplati prodavati u knjižarama. Kako trend prolazi, hrvatski nakladnici se sve rjeđe odlučuju na izdavanje novih bojanke za odrasle. Iako poznati svjetski autori pripremaju nove ilustracije, a obožavatelji ovog fenomena željno iščekuju izlazak novih bojanke, vrlo je mala vjerojatnost da će se najnoviji naslovi pojaviti na hrvatskom tržištu.

Iako je prodaja bojanke za odrasle na hrvatskom tržištu vrlo uspješna, u vrijeme popularizacije trenda hrvatsko tržište suočilo se s neočekivanim problemom – propala je jedina domaća industrija olovaka. Sredinom srpnja 2015. godine, odlukom Trgovačkog suda u Zagrebu za Tvornicu olovaka Zagreb proglašen je stečaj.⁷⁵ Iako su trgovine i knjižare opskrbljene bojicama, odrasli zaokupljeni novim trendom vrlo su zahtjevna publika. Kako bi bojanke bile savršeno obojane potrebne su kvalitetne, dobro pigmentirane boje, a nakon propasti ove tvornice, na tržištu je bilo teško pronaći takve bojice po prihvatljivim cijenama. Tvornica olovaka Zagreb na sreću nije dugo ostala izvan pogona. U prosincu 2016. godine proizvodnja ponovno počinje, a od tada se na policama knjižara i trgovačkih lanaca lako mogu pronaći bojice i olovke ovog proizvođača.⁷⁶

⁷⁵ Varošaneć, Suzana. TOZ u stečaj zbog 1,2 milijuna kuna, 28.07.2015. URL: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/toz-u-stecaj-zbog-12-milijuna-kuna-299676> (2020-02-06)

⁷⁶ Poslovni.hr. Slavna tvornica TOZ Penkala diže se iz pepela: nakon godinu dana ponovno počela proizvodnja, 16.12.2016. <http://www.poslovni.hr/domace-kompanije/slavna-tvornica-toz-penkala-dize-se-iz-pepela-nakon-godinu-dana-ponovno-pocela-proizvodnja-321910> (2020-02-06)

7. Zakonski okviri

Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima „Autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina iz književnog, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualan karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu ako ovim Zakonom nije drukčije određeno“.⁷⁷ Kao u Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, bojanke nisu navedene niti u Zakonu o porezu na dodanu vrijednost koji kaže da se PDV po sniženoj stopi od 5% obračunava na „knjige stručnog, znanstvenog, umjetničkog, kulturnog i obrazovnog sadržaja, udžbenike za predškolski odgoj i obrazovanje, za osnovnoškolsko obrazovanje, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje, osim onih koje u cijelosti ili većim dijelom sadrže oglase ili služe oglašavanju te osim onih koje se u cijelosti ili većim dijelom sastoje od videozapisa ili glazbenog sadržaja“.⁷⁸

Budući da bojanke u Hrvatskim zakonima nisu jasno definirano, a prema UNESCO-ovoj definiciji, knjiga je ukoričena tiskana omeđena publikacija od najmanje 49 stranica, u Hrvatskoj se bojanke smatraju knjigama te za bojanke vrijede ista pravila kao i za knjige. Iako u Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima bojanke nisu navedene, uzmemo li u obzir da se smatraju knjigama, tretiraju se kao autorsko djelo.⁷⁹

Kao i svako autorsko djelo, ilustracije autora bojanke za odrasle zaštićene su zakonom. Kako bi izdao bojanke, izdavač mora imati pravo na reproduciranje ilustracija, odnosno crteža, u suprotnom krši nečije autorsko pravo. Nakladnik može imati pravo na reprodukciju bojanke ukoliko:

- Nakladnik je pojedinac ili skupina ljudi koji su sami stvorili ilustracije
- Nakladnik je otkupio pravo na objavu crteža, uključujući i autorsko pravo
- Nakladnik je dobio dozvolu za objavu od vlasnika autorskog prava
- Zaposlenik ili druga ugovorena strana je stvorila crteže za objavu od strane nakladnika sukladno sa Zakonom o autorskom pravu matične države
- Crteži su dostupni u javnoj domeni.

⁷⁷ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. URL: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima> (2020-02-05)

⁷⁸ Zakon o porezu na dodanu vrijednost. URL: <https://www.zakon.hr/z/1455/Zakon-o-porezu-na-dodanu-vrijednost-> (2020-02-05)

⁷⁹ Porezna uprava. URL: https://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Lists/misljenje33/Display.aspx?ID=17735 (2020-02-05)

Ukoliko crteži nisu dostupni u javnoj domeni, potrebno je poštovati autorsko pravo čak i nakon kupnje bojanke. Kupnjom bojanke za odrasle, s tom fizičkom kopijom korisnik može učiniti što želi. Može ju bojati, prodati, pokloniti, odvojiti određene stranice i objesiti ih na zid ili čak uništiti. Moguće je čak i prodati obojane stranice ako su vještine korisnika dovoljno jake da stvori tržišnu vrijednost takvog proizvoda.⁸⁰

Kršenjem autorskog prava izdavača smatra se kopiranje obojenih ili neobojenih stranica. Ovo pravilo primjenjuje se bez obzira je li crno-bijeli crtež pronađen na internetu ili je kopirano iz kupljene bojanke.⁸¹

Autorska prava na crno-bijelu stranicu u vlasništvu su izdavača, no ukoliko korisnik otkine stranicu te stvori svoje remekdjelo u boji, autorska prava dijele se između korisnika i izdavača. U navedenom slučaju, izdavač još uvijek posjeduje izvorni crno-bijeli crtež, ali umjetničko djelo koje je korisnik stvorio procesom bojanja nije u vlasništvu izdavača. Novostvoreni elementi, ukoliko su dovoljno kreativni i inovativni, učinit će inačicu u punoj boji „izvedenim djelom“ djela izdavača. Budući da je „Izvedeno djelo“ neodvojivo od originalnog djela, korisnik će moći kopirati konačni proizvod samo ako za izradu kopija dobije dozvolu izdavača.⁸²

⁸⁰Lizerbram, David. Nav. dj.

⁸¹ isto

⁸² isto

8. Prolaznost trenda

Dobri nakladnici najčešće su pripremljeni na pojavu novih trendova na sceni. Obično je to samo jedna knjiga ili žanr, a ponekad potpuno novi trend, zbog kojeg police sljedećih nekoliko godina vrve varijacijama na početnu temu. Prvo desetljeće 21. stoljeća obilježio je Sudoku. Knjige posvećene toj brojevnoj slagalici mogle su se naći posvuda te su osvojile tržište velikom brzinom. Franšize poput serijala „Harry Potter“, „Igra prijestolja“ ili „Pedeset nijansi sive“ također su potaknule izdavanje knjiga na sličnu ili istu temu tih najpoznatijih naslova, ali i proizvoda sa slikama likova, grbova i proizvoda iz ekraniziranih epizoda serijala. Opisano ponašanje dokazuje kako izdavači vole novosti na tržištu, a najčešće će biti zadovoljni ako novo tržište spremno dočekaju s proizvodom koji je u tom trenutku najtraženiji.⁸³

Kao što je već navedeno, posljednjih nekoliko godina tržište je preplavljeno bojanama za odrasle. Bojanke su dostupne svugdje i dolazi ih još. Prema Nielsenovu izvještaju o prodaji top 100 naslova iz područja hobistike iz 2017. godine oko 66% knjiga su upravo bojanke. Godina 2015. pokazala se kao vrhunac zaludenosti bojanama za odrasle, što pokazuju već spomenute brojke prodanih bojanke diljem svijeta. Prodaja tijekom godina usporava, ali ne postoje naznake da će bojanke za odrasle nestati.⁸⁴

Generalni direktor izdavača Search Press, Martin de la Bédoyère, kaže kako su se i oni priključili tržištu bojanke za odrasle, što ne znači da su prestali proizvoditi knjige o umjetnosti i zanatima kojima je ovaj nakladnik oduvijek posvećen. Iako se pojavila nova vrsta hobija, de la Bédoyère naglašava kako umjetnici nisu odjednom odložili svoju opremu za slikanje, šivanje ili pletenje i okrenuli se bojanju. Knjige iz područja hobistike i umjetnosti još uvijek su itekako tražene. Ističe kako bojanje kompliciranih ilustracija otvara mogućnost zanimanja korisnika bojanke za odrasle za ozbiljnije, zahtjevnije i korisne hobije poput crtanja i slikanja.⁸⁵

Sezona praznika 2015. godine bila je vrhunac prodaje i bojanja bojanke. Bojanke za odrasle više nisu trend kakav su bile netom nakon popularizacije, ali još uvijek postoji stabilno tržište za ovaj

⁸³ De La Bédoyère, Martin. What next after adult colouring?, 22.05.2017. URL: <https://www.thebookseller.com/blogs/what-next-after-adult-colouring-555181> (2020-02-05)

⁸⁴ isto

⁸⁵ isto

nakladnički proizvod, kao i skupina entuzijasta koji svoje uratke, putem društvenih mreža, dijele s ostatkom svijeta.⁸⁶

Tijekom 2017. prodaja bojanke kod tradicionalnih prodavača kao što je Barnes and Noble bila je ispod očekivanja, no pretpostavlja se da je prodaja velikim dijelom preusmjerena na Amazon. Samostalni izdavači počeli su koristiti Amazonove usluge tiskanja na zahtjev kako bi korisnicima ponudili bojanke po povoljnijim cijenama (4,99 – 6,99 američkih dolara). Takve cijene na tržištu otežavale su nakladnicima prodaju po cijenama formiranim na početku izdavaštva bojanke za odrasle. Primjerice, tvrtka Blue Star sve je teže prodavala bojanke po cijeni 14,99 američkih dolara, s kojom je započela. Cijene bojanke na Amazonu sada su nešto niže, a cijena najprodavanijih bojanke manja je od 10 američkih dolara.⁸⁷

Godina 2017. može se smatrati kriznim razdobljem izdavaštva bojanke za odrasle, a Constance Grady u svom članku *The coloring book trend is dead. Happy National Coloring Book Day!* zbog smanjenja prodaje bojanke za odrasle trend proglašava mrtvim. Neovisno o tome koriste li se bojanke u medicinske svrhe, smanjivanje stresa, opuštanje ili jednostavno za prikratiti vrijeme i zabaviti se, ovaj će nakladnički proizvod zasigurno imati svoje korisnike – baš poput Sudokua i Križaljki.⁸⁸

⁸⁶ Vanry, Nikki. Nav.dj.

⁸⁷ isto

⁸⁸ Rowe, Adam. If The Adult Coloring Book Craze Is Dead, It Needs A Postmortem, 31.05.2018.

<https://www.forbes.com/sites/adamrowe1/2018/05/31/if-the-adult-coloring-book-craze-is-dead-it-needs-a-postmortem/#445356217dae> (2020-02-06)

9. Zaključak

S obzirom na današnji stil života, reakcija ljudi kada su u pitanju bojanke za odrasle ne treba smatrati fenomenom. Iako se često dogodi da novi trend zainteresira velik broj ljudi, nije tako često da će početni val ostati jednako popraćen nakon što početno uzbuđenje opadne. Ljudi su svakodnevno okruženi tehnologijom bez koje rijetki danas mogu zamisliti život, a upravo je tehnologija bila jedan od presudnih faktora brzog širenja trenda bojanke za odrasle.

Širenju tržišta bojanke za odrasle pridonijeli su i sami autori koji svoje ilustracije redovno objavljuju na društvenim mrežama, pozivaju korisnike na objavljivanje obojanih ilustracija te komuniciraju s njima. Na Instagramu i Pinterestu se može pronaći velik broj obojanih radova koji pokazuju kreativnost vlasnika bojanke. Također, kao razlog prodaji bojanke za odrasle mogu se pripisati i njihova terapijska svojstva.

Iako postoje već stoljećima, bojanke, čak ni one za djecu, nisu bile popularne do početka 20. stoljeća. Na popularizaciju bojanke utjecali su razni faktori, a veliku ulogu u tome je imala proizvodnja bojica. U tom segmentu ovog novog hobija javljaju se mnogi problemi. Budući da su odrasli po ovom pitanju mnogo zahtjevniji od djece, proces odabira kvalitetnih bojica po prihvatljivoj cijeni je vrlo zamršen. Također, kvaliteta papira bojanke u velikoj mjeri ograničava umjetničku slobodu. Većina bojanke nije prilagođena za korištenje tempera i vodenih boja, iako je papir deblji i kvalitetniji od primjerice papira u bilježnicama i rokovnicima.

Danas ne postoji tema na koju nije nacrtana bojanke za odrasle. Uz motive cvijeća, životinja, mitoloških bića, automobila i gradova, velike franšize se također mogu pohvaliti bojankama s likovima i scenama iz filmova i serija. Obožavatelji su oduševljeni što sada mogu bojati prostorije Hogwartsa ili likove iz Igre prijestolja, a izdavanje ovakvih bojanke sigurno je i dobra reklama za vlasnike franšiza.

Oduševljenje bojankama za odrasle više nije veliko kao što je bilo tijekom popularizacije trenda. Izdaje se manje bojanke, neke od njih se teško pronalaze na tržištu, a hrvatski nakladnici su davno prestali s prevođenjem novih naslova. Iako je početni val prošao, bojanke za odrasle su pronašle svoje stalne korisnike koji će s uzbuđenjem čekati nove ilustracije najdražih autora.

Literatura

- Amazon. URL: <https://www.amazon.com/Albions-Glorious-Ile-Hand-Colouring-Poly-Olbion/dp/1910787175> (2020-01-21)
- Anderson, Elizabeth. Illustrator Johanna Basford launches Lost Ocean as adult colouring book craze sweeps the world: Colouring books for adults have seen a surge in popularity, prompting UK publishers to bring out new titles to meet global demand, 28.10.2015. URL: <https://www.telegraph.co.uk/finance/enterprise/11960446/Illustrator-Johanna-Basford-launches-Lost-Ocean-as-adult-colouring-book-craze-sweeps-the-world.html> (2020-01-27)
- Begley, Sarah. How Coloring Inside the Lines Came Into Fashion, 03.03.2016. URL: <https://time.com/4246079/coloring-books-for-adults/> (2020-02-04)
- Blackburn, Heidi; Chamley, Clarie E. Color Me Calm: Adult Coloring and the University Library, 2016. URL: <https://digitalcommons.unomaha.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1077&context=crisslibfacpr oc> (2020-02-01)
- Child's Play: Millennial Women Drive Sales of Adult Coloring Books, 2016. URL: <https://www.nielsen.com/us/en/insights/article/2016/childs-play-millennial-women-drive-sales-of-adult-coloring-books/> (2020-03-02)
- De La Bédoyère, Martin. What next after adult colouring?, 22.05.2017. URL: <https://www.thebookseller.com/blogs/what-next-after-adult-colouring-555181> (2020-02-05)
- Dobra hrana. PIJEM PIVO I BOJIM ETIKETU: Originalna suradnja Pivovare Medvedgrad i Art parka!, 08.06.2018. URL: <https://www.jutarnji.hr/dobrahrana/price/pijem-pivo-i-bojim-etiketu-originalna-suradnja-pivovare-medvedgrad-i-art-parka/7450998/> (2020-02-05)
- Dover Publications: Creative Haven. URL: <https://store.doverpublications.com/by-subject-adult-coloring-books-creative-haven-.html> (2020-01-25)
- Dovey, Dana. The Therapeutic Science Of Adult Coloring Books: How This Childhood Pastime Helps Adults Relieve Stress, 08.10.2015. URL: <https://www.medicaldaily.com/therapeutic-science-adult-coloring-books-how-childhood-pastime-helps-adults-356280> (2020-02-04)

Edwards, Phil. A brief history of the great American coloring book: Coloring books are trendy. But they're a lot older than you think, 02.08.2016. URL: <https://www.vox.com/2015/9/2/9248663/coloring-book-history> (2020-01-22)

Fabry, Merrill. The Surprising Function of the First Coloring Books, 02.08.2017. URL: <https://time.com/4880819/coloring-books-history/> (2020-01-21)

Flood, Alison. 17th-century adult colouring-in book ready for modern hues: Albion's Glorious Ile, a magical poem engraved to hymn 'the pleasures infinite' of England and Wales, republished for 21st century, 21.05.2016. URL: <https://www.theguardian.com/books/2016/may/21/17th-century-adult-colouring-in-book-albions-glorious-ile-michael-drayton-william-hole> (2020-01-21)

FokusNaHit!. URL: <https://fokusnahit.com/proizvod/johanna-basford-carobna-dzungla/> (2020-01-30)

Internet Archive. URL: <https://archive.org/details/littlefolkspaint00weatiala/page/n183/mode/2up> (2020-01-21)

Johanna Basford. URL:<https://www.johannabasford.com/products/> (2020-01-30)

Kerby Rosanes. URL: <https://kerbyrosanes.com/about> (2020-01-30)

Kradljivica knjiga i dalje vlada, za petama su joj Hugh Laurie i Umberto Eco, 2015. URL: <https://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/kradljivica-knjiga-i-dalje-vlada-za-petama-su-joj-hugh-laurie-i-umberto-eco/196009/> (2020-02-04)

Liffreing, Ilyse. Brands are capitalizing on the trend of stressed adults coloring on their phones, 09.01.2018. URL: <https://digiday.com/marketing/adults-coloring-brands/> (2020-02-06)

Lizerbram, David. Copyright law and adult coloring books, 07.06.2016. URL: <https://lizerbramlaw.com/2016/06/07/copyright-law-and-adult-coloring-books/> (2020-02-05)

Mandala, // Encyclopaedia Britannica Online. Encyclopedia Britannica, 2020. URL: <https://www.britannica.com/topic/mandala-diagram> (2020-02-06)

- Mantzios, Michail, and Kyriaki Giannou. When Did Coloring Books Become Mindful?: Exploring the Effectiveness of a Novel Method of Mindfulness-Guided Instructions for Coloring Books to Increase Mindfulness and Decrease Anxiety.// *Frontiers in psychology* vol. 9, 56 (2018), 1-4. str. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5797627/> (2020-01-29)
- Marsh, Laura. The Radical History of 1960s Adult Coloring Books: These subversive coloring books ridiculed pill-popping executives, hipsters, communist-hunters, and conspiracy theorists, 28.12.2015. URL: <https://newrepublic.com/article/126580/radical-history-1960s-adult-coloring-books> (2020-01-25)
- Michael Drayton. // *Encyclopaedia Britannica Online*. Encyclopaedia Britannica, 2020. URL: <https://www.britannica.com/biography/Michael-Drayton#ref907950> (2020-01-21)
- Michael O'Mara Books. URL: <https://www.mombooks.com/contributor/kerby-rosanes/> (2020-01-30)
- National Coloring Book Day: August 2: A Day to Relax and Color, 2015. URL: <http://www.coloringbookday.com/history.html> (2020-01-25)
- Penguin. URL: <https://www.penguin.co.uk/authors/1078345/johanna-basford.html?tab=penguin-biography> (2020-01-30)
- Perez, Georgina. Color Me A Success: How a group of enterprising San Antonians capitalized on the adult coloring book craze, 29.02.2016. URL: <https://www.sanantoniomag.com/color-me-a-success/> (2020-01-31)
- Porezna uprava. URL: https://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?ID=17735 (2020-02-05)
- Poslovni.hr. Slavna tvornica TOZ Penkala diže se iz pepela: nakon godinu dana ponovno počela proizvodnja, 16.12.2016. URL: <http://www.poslovni.hr/domace-kompanije/slavna-tvornica-toz-penkala-dize-se-iz-pepela-nakon-godinu-dana-ponovno-pocela-proizvodnja-321910> (2020-02-06)
- Raphel, Adrienne. Why Adults Are Buying Coloring Books (for Themselves), 12.06.2015. URL: <https://www.newyorker.com/business/currency/why-adults-are-buying-coloring-books-for-themselves> (2020-01-27)

Rosanes, Kerby. Featured Artist: The Inky World of Johanna Basford, 08.05.2013. URL: <https://www.ucreative.com/inspiration/featured-artist-the-inky-world-of-johanna-basford/> (2020-01-30)

Rosanes, Kerby. Imagimorfija. Zagreb: Profil, 2016.

Smith, Jordan. Kentucky Fried Chicken Coloring Book, 09.04.2013. URL: <https://www.flickr.com/photos/hollywoodplace/2982163895> (2020-01-23)

Turistička naklada. <https://www.turisticka-naklada.hr/shop/hr/products?taxon=3> (2020-02-05)

Usborne, Simon. Colouring books: Publishers everywhere ditching chapter and verse in favour of black outlines, 01.11.2015. URL: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/features/colouring-books-publishers-everywhere-ditching-chapter-and-verse-in-favour-of-black-outlines-a6717076.html> (2020-01-27)

Vanry, Nikki. What Happend to Adult Coloring Books? Charting the Boom and Bust, 06.11-2019. URL: <https://bookriot.com/2019/11/06/adult-coloring-books-trend/> (2020-02-04)

Varošaneć, Suzana. TOZ u stečaj zbog 1,2 milijuna kuna, 28.07.2015. URL: <http://www.poslovnih.hr/hrvatska/toz-u-stecaj-zbog-12-milijuna-kuna-299676> (2020-02-06)

Velagić, Zoran. Uvod u nakladništvo. Osijek : Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, Odsjek za informacijske znanosti, 2013. str. 6-7.

Whitbrook, James. Even IKEAas Its Own Adult Colouring Book Now, 24.01.2016. URL: <https://www.gizmodo.com.au/2016/01/even-ikea-has-its-own-adult-coloring-book-now/> (2020-02-01)

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravila. URL: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima> (2020-02-05)

Zakon o porezu na dodanu vrijednost. URL: <https://www.zakon.hr/z/1455/Zakon-o-porezu-na-dodanu-vrijednost-> (2020-02-05)

Znanje. <https://znanje.hr/> (2020-02-04)

Bojanke korištene i analizirane u istraživanju

- Banić, Dragica. Blaga Hrvatske. Zagreb: Fokus komunikacije d.o.o., 2016.
- Banić, Dragica. Božićna čarolija. Zagreb: 24 SATA d.o.o., 2017.
- Banić, Dragica. Sweet Spring Time. Zagreb: Fokus komunikacije d.o.o., 2019.
- Basford, Johanna. Čarobna džungla: Čudesna potraga & bojanka. Zagreb: Fokus komunikacije d.o.o., 2017.
- Basford, Johanna. Izgubljeni ocean: Potraga za blagom & bojanka. Zagreb: Fokus komunikacije d.o.o., 2016.
- Basford, Johanna. Tajni vrt: Potraga za blagom & bojanka. Zagreb: Fokus komunikacije d.o.o., 2015.
- Basford, Johanna. Začarana šuma: Čudesna potraga & bojanka. Zagreb: Fokus komunikacije d.o.o., 2015.
- Blue Star Coloring. Adult Coloring Book: Stress Relieving Animal Designs. Blue Star Coloring, 2015.
- Collins, Mike. Sherlock: The Mind Palace: A Coloring Book Adventure. Harper Design, 2015.
- Cullen, Lizzie Mary. The Magical City: A Colouring Book. Michael Joseph, 2015.
- Daker, Abi. Landmarks of the World: Color Your Way from Barcelona to Beijing. Lark Crafts, 2016.
- Drayton, Michael. The Complete Works of Michael Drayton: Polyolbion, 1876. URL: <https://bit.ly/38DJe1K> (2020-15-02)
- Hole, William. Albion's Glorious Ile: A Hand-Colouring Book from the Songs of Poly-Olbion. Unicorn Publishing Group, 2016.
- Martin, George R.R. The Official A Game of Thrones Coloring Book: An Adult Coloring Book (A Song of Ice and Fire). Bantam, 2015.
- Rosanes, Kerby. Animorfija: Spektakularna bojanka i tražilica. Zagreb: Profil, 2015.
- Rosanes, Kerby. Colormorphia: Celebrating Kerby Rosanes's Coloring Challenges. Plume, 2019.
- Rosanes, Kerby. Fantomorphia: An Extreme Coloring and Search Challenge. Plume, 2018.
- Rosanes, Kerby. Geomorphia: An Extreme Coloring and Search Challenge. Plume, 2018.

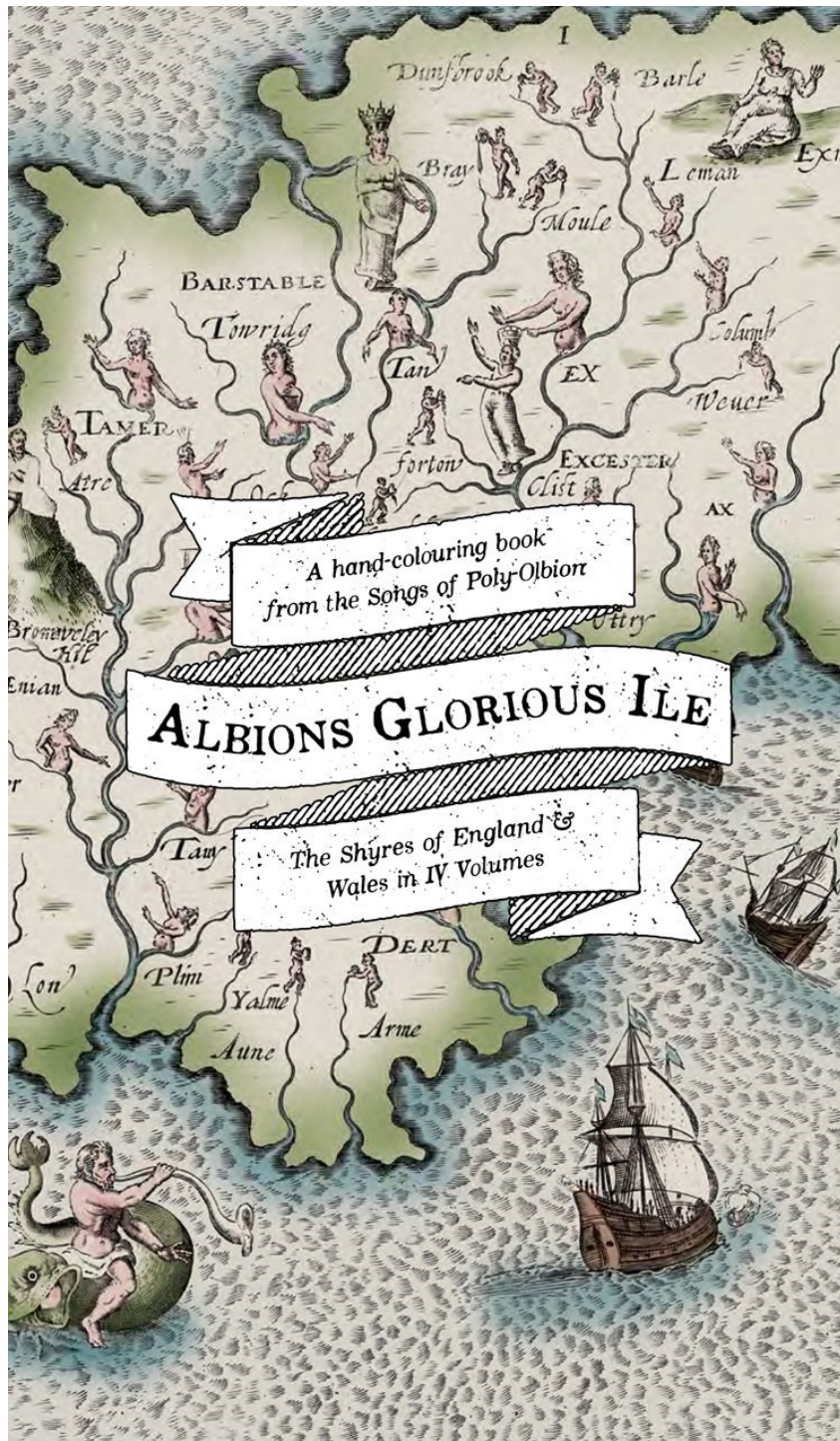
- Rosanes, Kerby. Imagimorfija: Spektakularna bojanka i tražilica. Zagreb: Profil, 2016.
- Rosanes, Kerby. Mythomorphia: An Extreme Coloring and Search Challenge. Plume, 2017.
- Rosanes, Kerby. Worlds Within Worlds. Plume, 2020.
- Scholastic. Harry Potter Coloring Book. Scholastic, 2015.
- Skupina autora. Art-thérapie : 100 coloriages anti-stress. Hachette Pratique, 2012.
- Skupina autora. The Executive Coloring Book. G.P. Putnam's Sons, 2017.
- Tomić, Tomislav. Vilin san. Zagreb: Fokus komunikacije d.o.o., 2017.
- Tomić, Tomislav. Zemlja snova. Zagreb: Fokus komunikacije d.o.o., 2016.

Prilozi

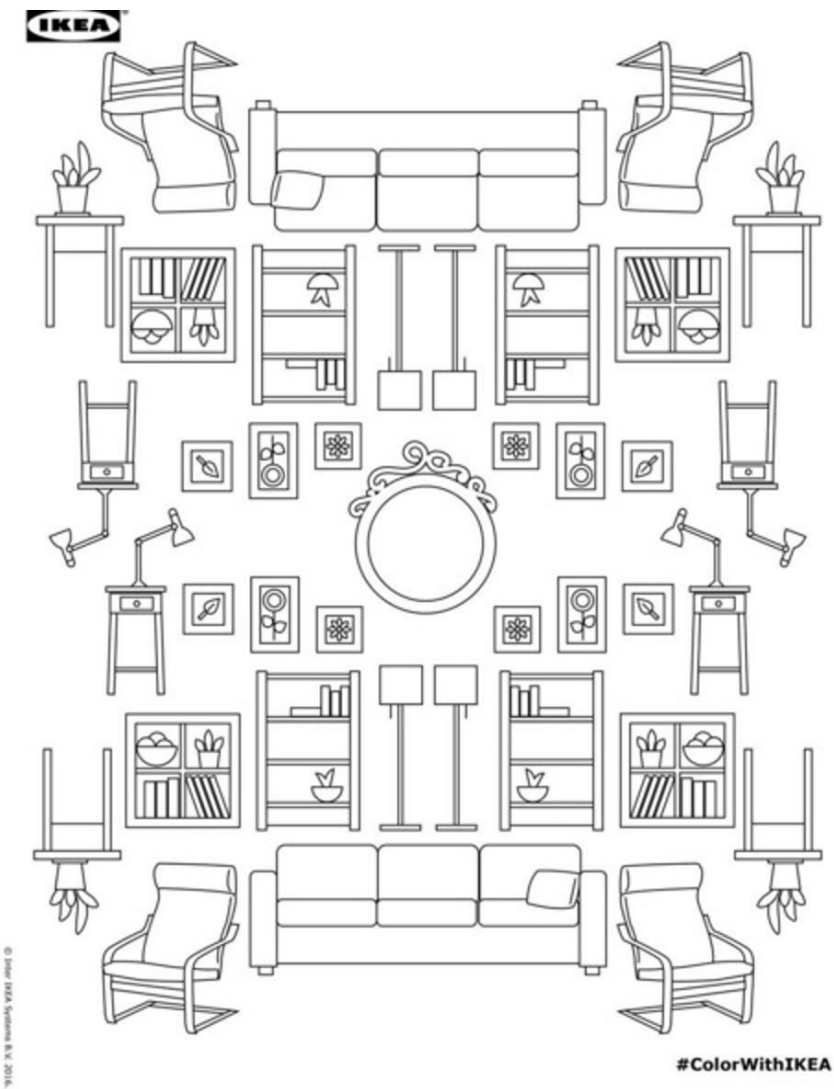
Prilog 1: Slika jedne od karata iz prve bojanke za odrasle autora Michaela Draytona

Drayton, Michael. The Complete Works of Michael Drayton: Polyolbion, 1876. URL: <https://bit.ly/38DJe1K> (2020-15-02)

Prilog 2: Slika naslovnice bojanke *Albion's Glorious Ile: A Hand-Colouring Book from the Songs of Poly-Olbion* koja se sastoji od 30 trideset karata županija Engleske i Walesa, koje je izvorno ilustrirao William Hole.

Amazon. URL: <https://amzn.to/2HAu3uu> (2020-02-19)

Prilog 3: Ikea promotivna bojanka za odrasle

Ikea coloring pages. URL: https://www.ikea.com/ms/en_US/pdf/fy16-IKEA-coloring-pages.pdf
(2020-02-19)

Prilog 4: Bojanka za odrasle na etiketi boce Medvedgrad piva

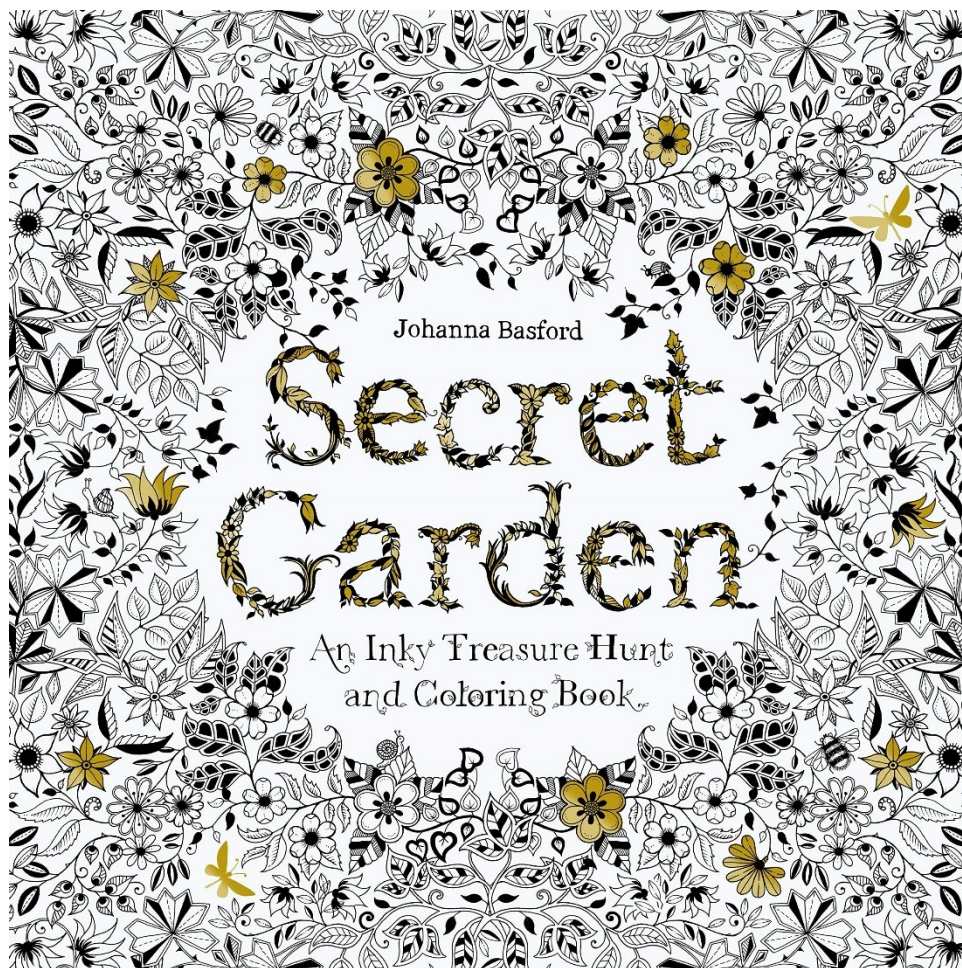
Dobra hrana. PIJEM PIVO I BOJIM ETIKETU: Originalna suradnja Pivovare Medvedgrad i Art parka!, 08.06.2018. URL: <https://www.jutarnji.hr/dobrahrana/price/pijem-pivo-i-bojim-etiketu-originalna-suradnja-pivovare-medvedgrad-i-art-parka/7450998/> (2020-02-05)

THIS IS MY DESK. It is mahogany. Important people have mahogany desks. My walls are mahogany, too. I wish I were mahogany.

Prilog 5: Ilustracija iz bojanke koja se rugala konformizmu koji je vladao u poslijeratnim radnim mjestima u korporacijama – *The Executive Coloring Book*.

Amazon. URL: <https://amzn.to/39Mvvpr> (2020-02-19)

Prilog 6: Naslovnica bojanke *Secret Garden: An Inky Treasure Hunt and Coloring Book* autorice Johanne Basford.

Amazon. URL: <https://amzn.to/2P9GscP> (2020-02-19)

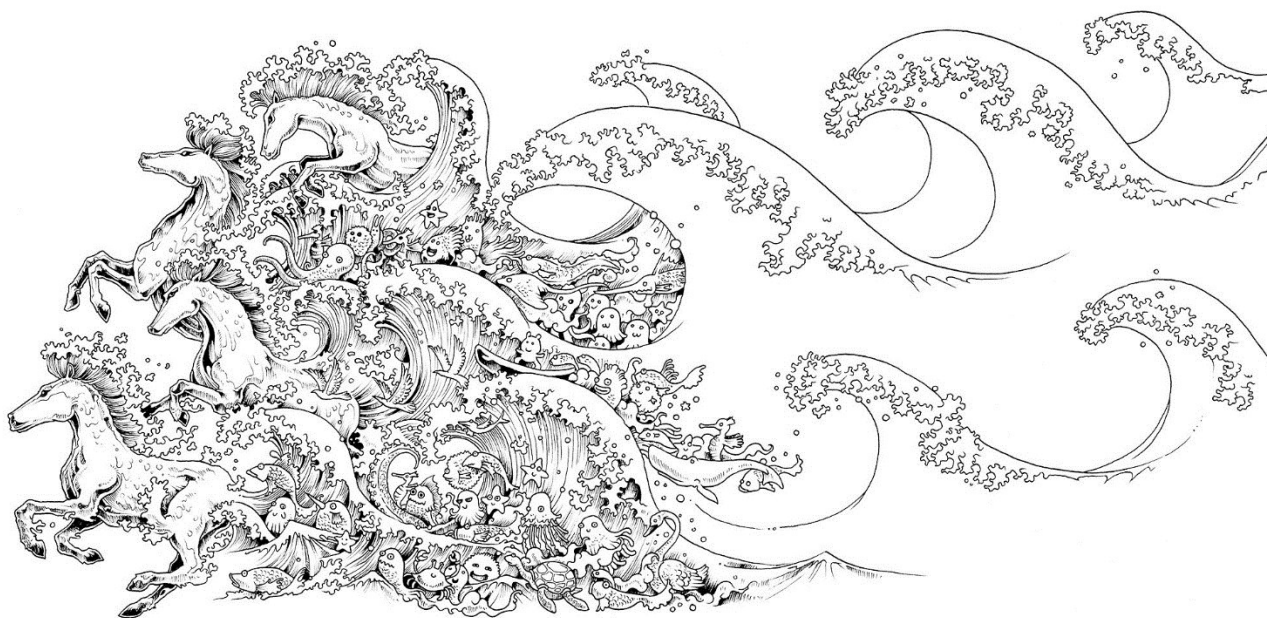
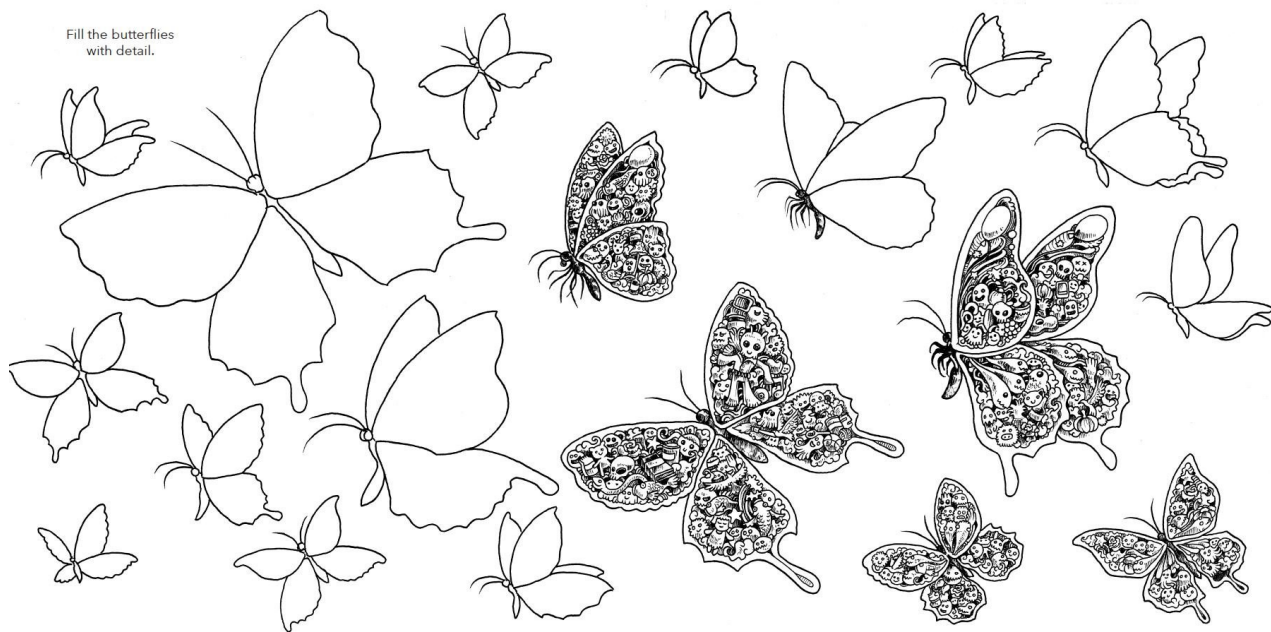
Prilog 7: Ilustracije iz bojanke *Secret Garden: An Inky Treasure Hunt and Coloring Book* koje prikazuju motive koji dominiraju ovom bojanom.

Amazon. URL: <https://amzn.to/2P9GscP> (2020-02-19)

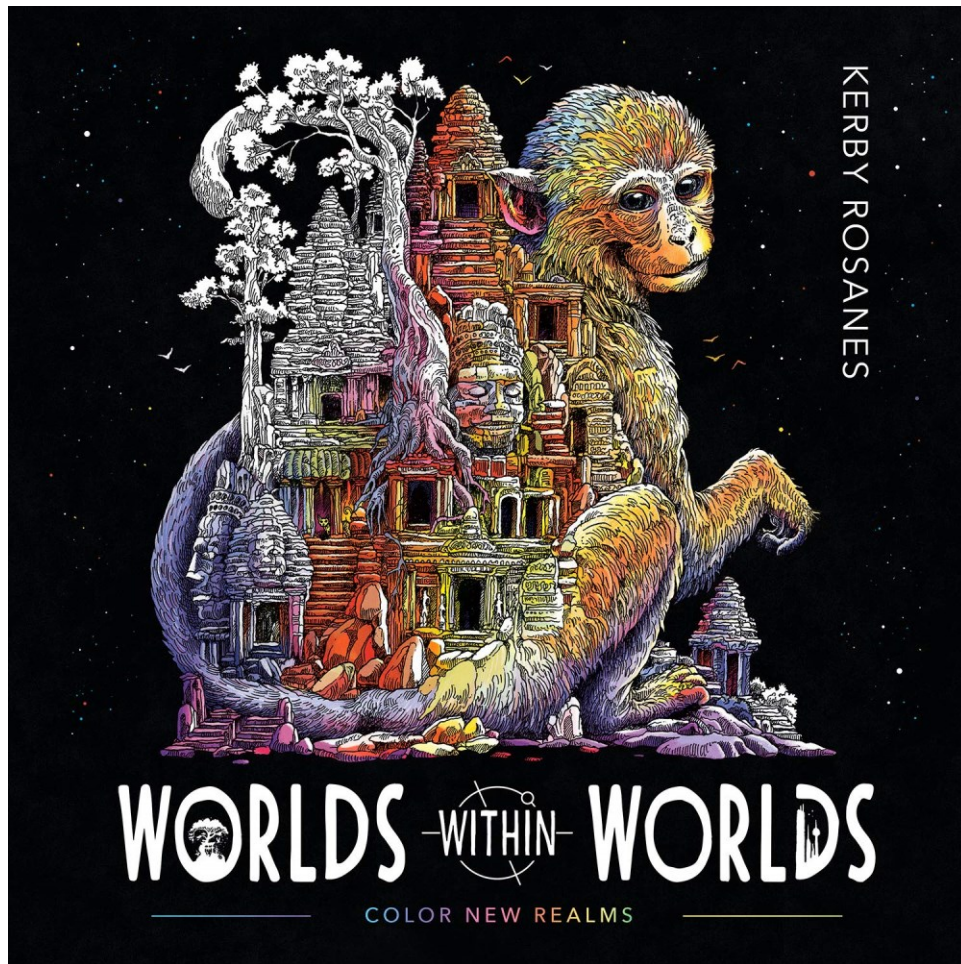
Prilog 8: Naslovnica hrvatskog izdanja druge bojanke ilustratora Kerbyja Rosanesa.

Rosanes, Kerby. Imagimorfija. Zagreb: Profil, 2016.

Prilog 9: Dvije ilustracije na dvije stranice iz bojanke *Animorphia* autora Kerbyja Rosanesa koje prikazuju nedovršeni crtež s uputama za korisnika.

Amazon. URL: <https://amzn.to/2V2YFg5> (2020-02-19)

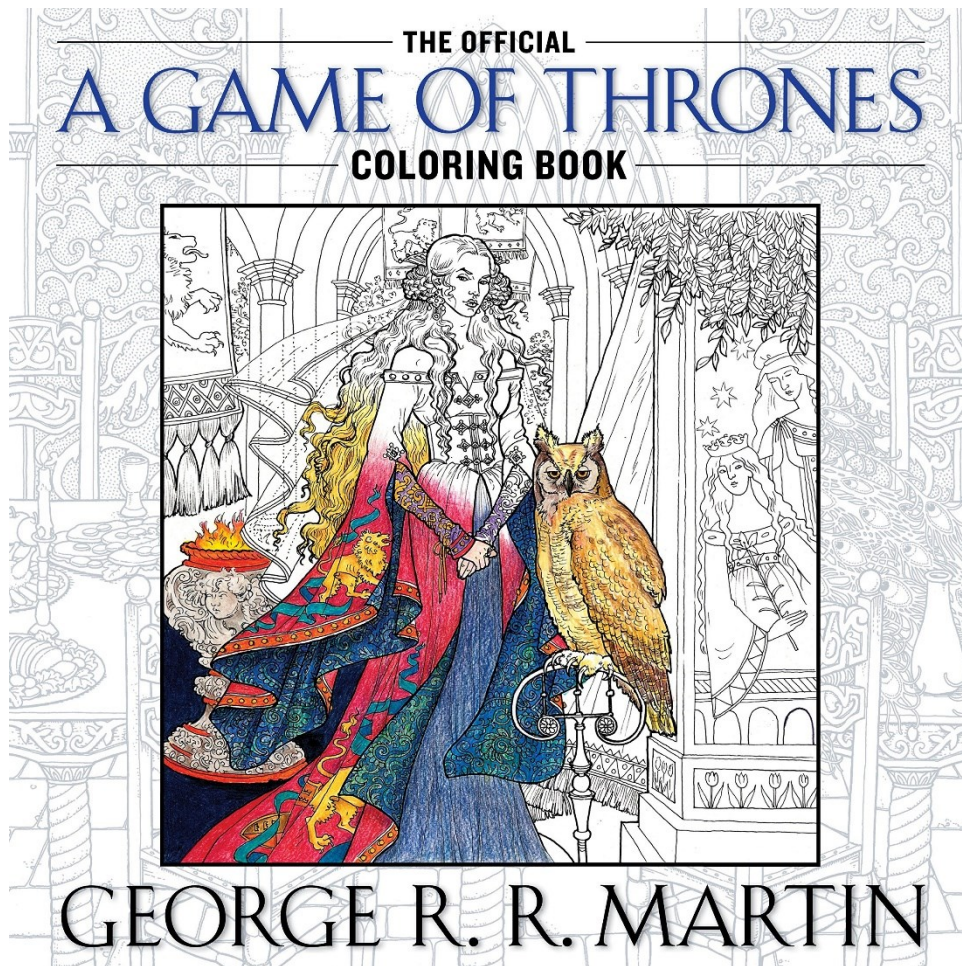
Prilog 10: Naslovnica bojanke *Worlds Within Worlds* Kerbyja Rosanesa izdane u ožujku 2020. godine.

Amazon. URL: <https://amzn.to/2uc8mxB> (2020-02-19)

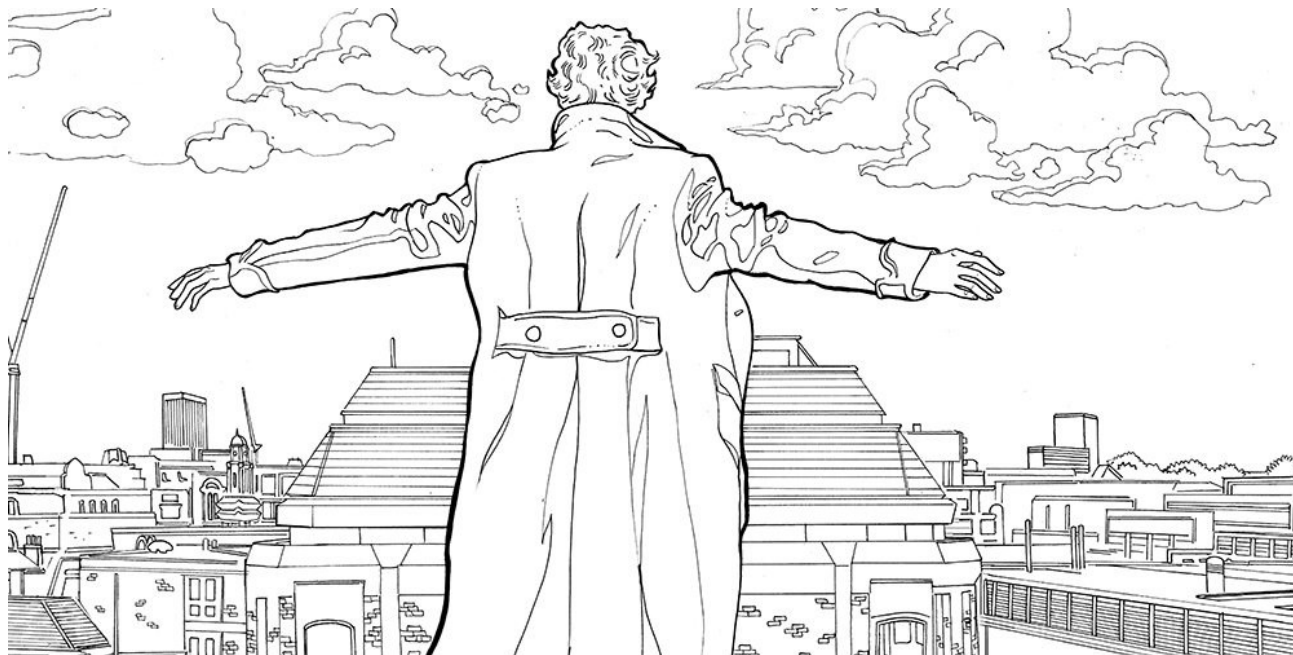
Prilog 11: Obojana slika konja iz antistres bojanke *Adult Coloring Book: Stress Relieving Animal Designs* nakladničke kuće Blue Star Coloring. Bojanka sadrži motive životinja ispunjene i okružene zanimljivim uzorcima.

Amazon. URL: <https://amzn.to/2uZ9pkZ> (2020-02-19)

Prilog 12: Naslovnica bojanke *The Official A Game of Thrones Coloring Book* koja, uz citate iz serije, sadrži detalje kao što su grbovi i oružje, ali i pojedine lokacije i likovi.

Amazon. URL: <https://amzn.to/2vKsUxQ> (2020-02-19)

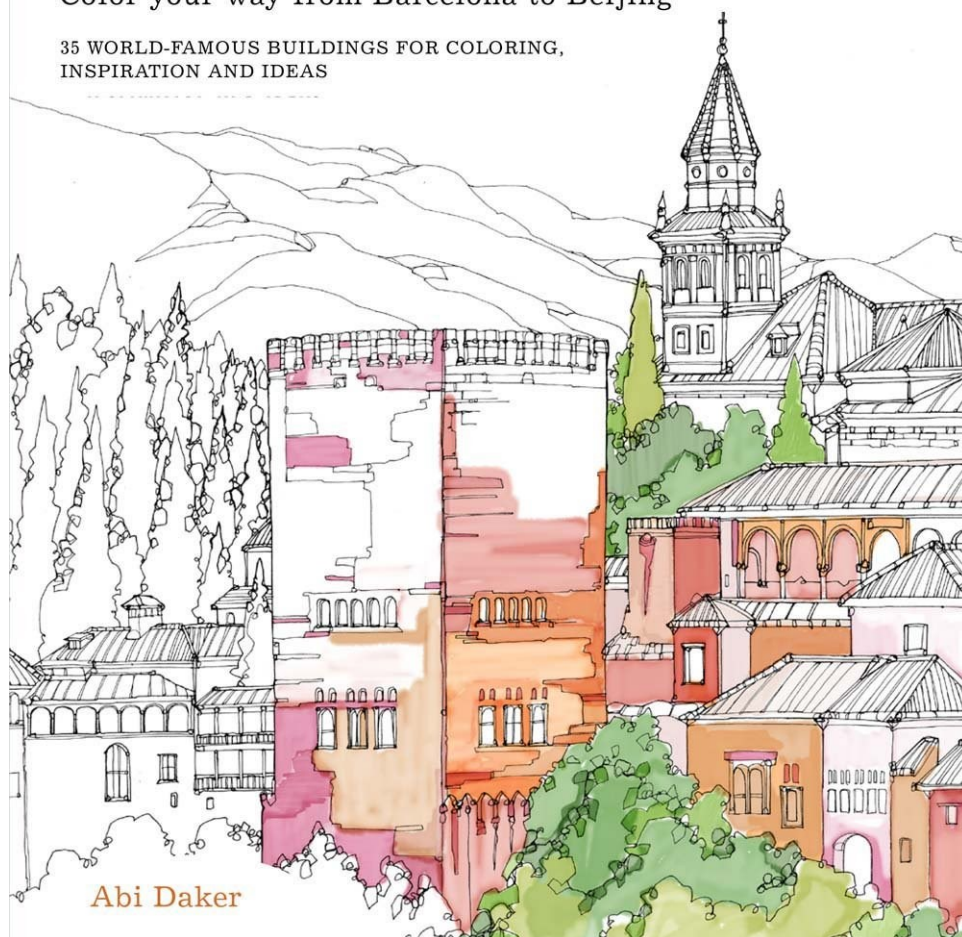
Prilog 13: Ilustracija iz bojanke *Sherlock: The Mind Palace: A Coloring Book Adventure* autora Mikea Collinsa koja prikazuje scene iz popularne serije *Sherlock* s Benedictom Cumberbatchom u glavnoj ulozi.

Amazon. URL: <https://amzn.to/39PLYte> (2020-02-19)

Landmarks of the World

Color your way from Barcelona to Beijing

35 WORLD-FAMOUS BUILDINGS FOR COLORING,
INSPIRATION AND IDEAS

Prilog 14: Naslovnica bojanke *Landmarks of the World: Color Your Way from Barcelona to Beijing* (autorice Abi Daker) koja prikazuje najpoznatije svjetske građevine.

Amazon. URL: <https://amzn.to/39M81kq> (2020-02-19)

Prilog 15: Ilustracija iz bojanke *Blaga Hrvatske* autorice Dragice Banić. Bojanka prikazuje poznate hrvatske lokalitete i građevine, tradiciju i običaje. Uz ilustracije, sadrži i opis svake ilustracije na hrvatskom i engleskom jeziku.

Banić, Dragica. *Blaga Hrvatske*. Zagreb: Fokus komunikacije d.o.o., 2016.